



Vlaams
Parlement

stuk **2290** (2013-2014) – Nr. 3
ingediend op 31 januari 2014 (2013-2014)

Ontwerp van decreet

betreffende maatregelen
voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften

Hoorzittingen

Verslag

namens de Commissie voor Onderwijs en Gelijke Kansen
uitgebracht door mevrouw Kathleen Helsen

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Boudewijn Bouckaert.

Vaste leden:

de heren Paul Delva, Jos De Meyer, de dames Kathleen Helsen, Sabine Poleyn;
mevrouw Katleen Martens, de heren Wim Van Dijck, Wim Wienen;
de dames Irina De Knop, Marleen Vanderpoorten;
de dames Kathleen Deckx, Fatma Pehlivan;
mevrouw Vera Celis, de heer Kris Van Dijck;
de heer Boudewijn Bouckaert;
mevrouw Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:

de heer Jan Durnez, de dames Cindy Franssen, Veerle Heeren, Katrien Schryvers;
de heren Frank Creyelman, Chris Janssens, Erik Tack;
de dames Ann Brusseel, Fientje Moerman;
mevrouw Yamila Idrissi, de heer Chokri Mahassine;
de heer Willy Segers, mevrouw Goedele Vermeiren;
de heer Jurgen Verstrepen;
mevrouw Mieke Vogels.

Toegevoegde leden:

mevrouw Gerda Van Steenberge;

Stukken in het dossier:

2290 (2013-2014) – Nr. 1: Ontwerp van decreet
– Nr. 2: Amendementen

INHOUD

I. Hoorzitting van 9 januari 2014.....	4
1. Uiteenzetting door de heer Patrick Vandelanotte (GRIP vzw)	4
1.1. Inleiding	4
1.2. De klik maken	5
1.3. Handicap is een zaak van mensenrechten	5
1.4. Inclusief onderwijs ‘ten volle’ (full inclusion).....	5
1.5. Het VN-verdrag waarmaken.....	6
1.6. Inschrijvingsrecht voor alle leerlingen.....	6
1.7. Het recht op ondersteuning	7
1.8. Inwerkingtreding	8
2. Uiteenzetting door mevrouw Anny Cooreman (Eureka Leuven).....	8
2.1. Inleiding	8
2.2. Uitgangspunten decreet	9
2.3. Bijkomende opmerkingen	11
3. Uiteenzetting door de dames Lisbet Van Gijzeghem en Friedl Tuytens...	11
3.1. Positieve punten.....	11
3.2. Bedenkingen en bezorgdheden.....	12
3.3. Ervaringen vanuit het gon/ion werkveld	13
4. Vragen en opmerkingen van de leden en antwoorden van de sprekers	14
II. Hoorzitting van 16 januari 2014.....	18
1. Representatieve vakorganisaties.....	18
1.1. Vragen en opmerkingen van de leden.....	18
1.2. Antwoorden van de vakorganisaties.....	19
1.3. Replicen.....	22
2. Onderwijskoepels en inrichtende machten	25
2.1. Vragen en opmerkingen van de leden.....	25
2.2. Antwoorden van de onderwijskoepels in inrichtende machten	26
2.3. Replicen.....	32
3. CLB's	33
3.1. Vragen en opmerkingen van de leden.....	33
3.2. Antwoorden van de CLB's.....	34
Gebruikte afkortingen.....	38
Bijlagen: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Onderwijs en Gelijke Kansen hield op 9 en 16 januari 2014 hoorzittingen over het ontwerp van decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften (*Parl. St.* VI.Parl. 2013-14, nr. 2290/1). Standpunten van de genodigden en hun diavoorstellingen zijn terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit stuk op www.vlaamsparlement.be.

I. HOORZITTING VAN 9 JANUARI 2014

1. Uiteenzetting door de heer Patrick Vandelanotte (GRIP vzw)

1.1. Inleiding

De heer *Patrick Vandelanotte* (GRIP vzw) is coördinator van GRIP en vader van drie dochters, waaronder Luka die downsyndroom heeft en zwaar slechtziend is.

Bij wijze van inleiding leest hij een fragment voor van een schrijven van dertien jaar geleden, van mevrouw Marleen Vanderpoorten, toenmalig Vlaams minister van Onderwijs en Vorming. Luka zat toen in het eerste leerjaar. Deze brief was een antwoord op een brief van de heer Vandelanotte zelf over een aantal knelpunten bij haar integratie in het gewoon onderwijs en met een aantal vragen over het gon en het ion. De minister antwoordde toen dat er gewerkt werd aan een visietekst over het buitengewoon onderwijs die aan die punten de nodige aandacht zou besteden.

Intussen heeft Luka het zesde jaar middelbaar beëindigd in het gewoon onderwijs, in de beroepsrichting Verzorging. Het debat over inclusief onderwijs sleept echter nog steeds aan. De spreker mist nog steeds het doortastende beleid dat nodig is om inclusief onderwijs in Vlaanderen waar te maken.

Het voorliggende ontwerp van decreet behelst meerdere deelthema's, onder meer het recht op redelijke aanpassingen, de doorverwijzing naar het buitengewoon onderwijs en een meer precieze omschrijving van de typologie, met de invoering van een type 9.

GRIP werkt aan een standpuntnota over dit M-decreet. Hijzelf zal zich binnen het korte tijdsbestek van deze hoorzitting beperken tot het inschrijvingsrecht voor leerlingen met een verstandelijke handicap of met een grote ondersteuningsnood.

GRIP pleit voor een principieel inschrijvingsrecht voor alle leerlingen. Dat is het centrale punt van deze bijdrage aan de hoorzitting. Het gaat om een afgewogen recht, op basis van redelijke aanpassingen. Het M-decreet dreigt dit recht echter te ontfemen aan leerlingen met een verstandelijke beperking en/of een grote ondersteuningsnood omdat ze het gemeenschappelijk curriculum niet volgen. Minister Pascal Smet spreekt zelfs van een gunst. Dit zou indruisen tegen artikel 24 van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (VRPH). Het is juist dat de rechten van het VN-verdrag stap voor stap gerealiseerd moeten worden. Het recht op redelijke aanpassingen is echter een burgerlijk recht en is dus meteen en rechtstreeks van toepassing. De school kan dus alleen weigeren als ze kan aantonen dat de gevraagde aanpassingen onredelijk zijn. Het onderscheid tussen de leerlingen die het gemeenschappelijk curriculum volgen en zij die dat niet doen, komt neer op discriminatie.

Is dit ontwerp van decreet een stap vooruit voor het inclusief onderwijs en voor de implementatie van het VPRH? Om deze vraag te beantwoorden, vertrekt hij van de elementen die volgens GRIP nodig zijn om in Vlaanderen het inclusief onderwijs te realiseren. Daarbij zal hij zeven pistes bespreken.

1.2. De klik maken

Voor een eerste piste verwijst hij naar het filmpje op <http://www.gelijkerechten.be/doemee/mijn-handicap-mijn-rechten/bekijk-de-campagnefilm.html>.

De discussie over inclusief onderwijs en over het inschrijvingsrecht verloopt in Vlaanderen doorgaans niet op basis van objectieve inschattingen, maar op basis van een kijk op handicap. Dat geldt zowel voor de beleidsmensen, als voor de schooldirecteurs die moeten oordelen over een inschrijving. Het VN-verdrag acht een paradigmashift nodig. Leerlingen hoeven niet mee te kunnen om mee te doen. Die klik wordt in dit ontwerp van decreet nog niet gemaakt. Het onderscheid tussen leerlingen die het gemeenschappelijk curriculum kunnen volgen en leerlingen die nood hebben aan een aangepast, individueel curriculum druist dus in tegen de geest van het VN-verdrag. Men oppert vaak dat men er nog niet klaar voor is. Men kan echter niet wachten op een algemene mentaliteitsverandering om het inclusief onderwijs te realiseren. In deze paradigmashift zou de politiek het voortouw moeten nemen.

1.3. Handicap is een zaak van mensenrechten

Een positief element in het ontwerp van decreet is het inbrengen van het begrip redelijke aanpassingen als een recht, ter vervanging van een subjectieve draagkrachtafweging. Het is echter duidelijk dat men het moeilijk blijft hebben met een juridische benadering. Dit ontwerp van decreet blijft op heel wat punten te vaag, zoals ook het Kinderrechtencommissariaat opmerkte in zijn advies (zie de [dossierpagina](#) van *Parl. St.* VI.Parl. 2013-14, nr. 2290/5). Dit komt de rechtszekerheid niet ten goede.

Het VN-verdrag maakt van handicap een zaak van mensenrechten. Binnen een rechtenkader zijn de ouders de eerste verantwoordelijken voor de opvoeding van de kinderen en voor de schoolkeuzes. Tot nog toe was buitengewoon onderwijs een recht. Ook een keuze voor het buitengewoon onderwijs valt onder de verantwoordelijkheid van de ouders. Alleen een rechter kan deze verantwoordelijkheid overnemen of bijsturen. De verantwoordelijkheid van de school om een eventuele weigering grondig te motiveren en indien nodig juridisch te argumenteren wil men nu afschuiven op de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB). Zij zullen een uitspraak kunnen doen over een verplichte doorverwijzing naar het buitengewoon onderwijs. Met dit ontwerp van decreet dreigt er dus een verschuiving die van de CLB's rechtbanken maakt. Scholen kunnen weigeren, maar alleen als ze kunnen aantonen dat de gevraagde aanpassingen disproportioneel zijn en als ze daarbij de juiste procedure volgen. Die procedures worden echter te vaag omschreven. Ouders kunnen naar de rechtbank stappen als de rechten van hun kind geschonden worden. Van die mogelijkheid moeten ze ook op de hoogte worden gesteld en indien nodig moeten ze daarbij ondersteund worden. Het organiseren van een aantal administratieve mogelijkheden om beslissingen in vraag te stellen, kan zeker bijdragen tot het bereiken van een overeenkomst zonder tussenkomst van een rechtbank. Het gevaar is echter groot dat men hiermee een rookgordijn optrekt rond het recht op inclusief onderwijs.

1.4. Inclusief onderwijs 'ten volle' (full inclusion)

Het VN-verdrag heeft het over rechten voor alle personen met een handicap, ongeacht de aard of de graad van hun handicap. Daarom spreekt men over 'full inclusion'. Inclusief onderwijs gaat over diversiteit. Alle leerlingen horen school te lopen in het gewoon onderwijs. De voorbije twintig jaar is er in Vlaanderen al een echte inclusiepraktijk gegroeid, waarbij tal van leerlingen met heel verscheiden beperkingen, ook met een grote ondersteuningsnood, succesvol les volgen in het gewoon onderwijs.

In het VN-verdrag is er zelfs geen sprake van het buitengewoon onderwijs, vanuit de visie dat inclusief onderwijs de norm dient te zijn en dat er slechts uitzonderlijk zou moeten

uitgeweken worden naar een afzonderlijk onderwijsaanbod. Op dit vlak schiet het voorliggende ontwerp van decreet zeker tekort. De woorden integratie en inclusie worden door elkaar gebruikt. Er wordt een ‘cut off’ vastgelegd bij het criterium van het gemeenschappelijk curriculum. Het recht op echt inclusief onderwijs wordt ontzegd aan een hele groep leerlingen. Men heeft het over een continuüm van gewoon onderwijs als het kan, tot buitengewoon onderwijs als het moet. Dat is een verkeerde voorstelling van de zaken. Bij heel wat leerlingen waar buitengewoon onderwijs wordt voorgesteld, is inclusief onderwijs mogelijk. In plaats van een continuüm van gewoon naar buitengewoon onderwijs, dient men te streven naar een continuüm van ondersteuning. Die ondersteuning kan zowel in het gewoon als in het buitengewoon onderwijs geboden worden. In die zin is speciaal onderwijs geen plaats, maar een dienst.

1.5. *Het VN-verdrag waarmaken*

Een groot deel van de rechten in het VN-verdrag betreffen economische, sociale en culturele rechten en vergen een progressieve realisatie. In die zin klopt het dat het recht op inclusief onderwijs progressief, dus stap voor stap, moet gerealiseerd worden, door ondersteunende maatregelen te nemen in functie van de beschikbare middelen. Op basis van artikel 4.2 zijn staten echter wel degelijk verplicht om alle beschikbare middelen te benutten en om een planning voorop te stellen. Op deze beide punten schiet dit ontwerp van decreet tekort. Burgerlijke en politieke rechten hebben echter een onmiddellijke werking. De verplichting tot redelijke aanpassingen – geïndividualiseerde maatregelen die beantwoorden aan de concrete noden van leerlingen met een beperking – moet dus onmiddellijk worden nagestreefd, aangezien de weigering een discriminatie zou vormen.

1.6. *Inschrijvingsrecht voor alle leerlingen*

In Vlaanderen leven er verschillende visies over het inschrijvingsrecht voor leerlingen met een handicap. Vooreerst is er de visie dat het gewoon onderwijs zich vanuit zijn finaliteit alleen moet richten tot leerlingen die het gemeenschappelijk curriculum kunnen volgen. Dan kan er geen sprake zijn van een principieel inschrijvingsrecht voor leerlingen die het gemeenschappelijk curriculum niet kunnen volgen. Deze visie wordt door mevrouw Mieke Van Hecke vertolkt in het decembernummer van het tijdschrift *Caleidoscoop* en in het standpunt van het Vlaams Verbond van het Katholiek Secundair Onderwijs (VVKSO). Een tweede visie is dat er wel sprake kan zijn van een inschrijvingsrecht voor leerlingen die het gemeenschappelijk curriculum niet kunnen volgen, maar dat het te vroeg is om dit nu al te voorzien omdat er onvoldoende bijkomende omkadering is voorzien voor deze leerlingen. Een derde visie is dat alle leerlingen hetzelfde inschrijvingsrecht hebben op basis van een afweging van de redelijke aanpassingen. Het ontzeggen van dit recht aan een bepaalde groep leerlingen komt neer op discriminatie. GRIP sluit zich aan bij deze derde visie. Ook het CGKR oordeelt dat dit ontwerp van decreet op bepaalde vlakken in strijd is met het VN-verdrag.

GRIP is te rade gegaan bij een paar van de weinige academici die zich over deze vragen hebben gebogen. Mevrouw Annelies D’Espallier stelt dat het hanteren van de bepaling ‘meekunnen in een gemeenschappelijk curriculum’ gelijk staat aan het vastleggen van een mathematische ondergrens, wat niet in overeenstemming is met de plicht om redelijke aanpassingen te treffen die onder meer in het VN-verdrag is opgenomen. De plicht om redelijke aanpassingen te treffen vereist een individuele beoordeling van talenten, capaciteiten en omkadering en mag nooit op mathematische wijze begrensd worden. Bovendien biedt het verdrag op geen enkele manier een dergelijk uitzonderingsverbod aan.

De heer Gauthier de Beco stelt duidelijk dat het recht op inclusief onderwijs inhoudt dat het doel van het onderwijs aangepast kan worden door een afwijking van het algemeen

curriculum. Er moet dus een onderscheid worden gemaakt tussen redelijke aanpassingen die in principe niet mogen worden geweigerd en ondersteuningsmaatregelen die in functie van de beschikbare middelen moeten worden ingezet om inclusief onderwijs te realiseren. De vraag is dan hoeveel middelen er nodig zijn om leerlingen inclusief onderwijs te laten volgen op basis van eigen doelstellingen.

Op basis van deze juridische adviezen stelt GRIP dat alleen de derde visie op het inschrijvingsrecht in overeenstemming is met het VN-verdrag. Dat betekent dat iedere leerling recht heeft op een afweging van de redelijke aanpassingen én op de beschikbare middelen ter ondersteuning. Het ontwerp van decreet heeft het echter alleen over de redelijke aanpassingen. GRIP meent dat bij de afweging ook rekening moet worden gehouden met de bestaande ondersteuning via gon of ion of via een PAB of vrijwilligers.

Het ontwerp van decreet zegt onder artikel II.11: “Het recht op inschrijving, vermeld in artikel 37bis, §1, geldt onverkort voor leerlingen die het gemeenschappelijk curriculum kunnen volgen met toepassing van gepaste maatregelen, zoals remediërende, differentiërende, compenserende of dispenserende maatregelen, die proportioneel zijn. (...)”. En verder: “Leerlingen die beschikken over een verslag als vermeld in artikel 15 worden door een school voor gewoon onderwijs onder ontbindende voorwaarde ingeschreven. De school organiseert overleg met de ouders, de klassenraad en het CLB, over de aanpassingen die nodig zijn om de leerling mee te nemen in het gemeenschappelijk curriculum of om de leerling studievoortgang te laten maken op basis van een individueel aangepast curriculum. Indien na het overleg de school de disproportionaliteit van de aanpassingen die nodig zijn, bevestigt, wordt de inschrijving ontbonden. (...)”.

In een vorige versie van het voorontwerp van decreet, het zogenaamd voorstel DAM-decreet stond er onder artikel II.8 nog het volgende: “Het recht op inschrijving geldt in principe voor leerlingen die beschikken over een verslag als vermeld in artikel 15. De school neemt ondersteunende maatregelen of verricht redelijke aanpassingen die nodig zijn om de effectieve participatie van de leerlingen aan het onderwijs te vergemakkelijken en zijn inclusie te bewerkstelligen. (...) (M)et uitzondering van de leerlingen voor wie type 8 van toepassing is, kunnen onder ontbindende voorwaarde ingeschreven worden en kunnen slechts door een schoolbestuur van een school voor gewoon basisonderwijs worden geweigerd indien de (noodzakelijke) aanpassingen disproportioneel zijn.”.

In de uiteindelijke versie van het M-decreet is er dus duidelijk een verschuiving die neerkomt op een afzwakking van het inschrijvingsrecht. Men heeft het niet meer over een principieel inschrijvingsrecht voor alle leerlingen. De opdracht van de gewone school ten aanzien van leerlingen met een handicap wordt afgezwakt en het woord weigeren wordt vervangen door het bevestigen van de disproportionaliteit.

De bepaling van artikel II.11, §2, kan op twee manieren gelezen worden. Een eerste mogelijke interpretatie is die van het Kinderrechtencommissariaat, in zijn advies van 7 januari 2014: het ontwerp van decreet geeft die leerlingen principieel het recht om binnen het gewoon onderwijs een individueel traject te volgen, voor zover de noodzakelijke aanpassingen redelijk, dat wil zeggen niet disproportioneel zijn. Soms wordt het ontwerp van decreet echter zo gelezen alsof de inschrijving van leerlingen met een handicap die het gemeenschappelijk curriculum niet kunnen volgen, afhangt van een vrijwillig engagement van de school. Deze interpretatie is terug te vinden in het persbericht van minister Smet.

1.7. *Het recht op ondersteuning*

Het voorliggende ontwerp van decreet verandert niets aan de ondersteuning waarover een leerling met een handicap kan beschikken binnen het gewone onderwijs. Op dat vlak werd

er dus geen vooruitgang geboekt. De werkgroep die zich over gon en ion moest buigen en die tegen december 2013 een advies zou uitbrengen aan de minister, is ondertussen stilgevallen. De extra middelen worden nog steeds contextgebonden toegekend, in het buitengewoon onderwijs, in plaats van gekoppeld aan de ondersteuningsbehoeften van leerlingen. Vlaanderen komt dus niet tegemoet aan de verplichting om alle beschikbare middelen in te zetten. De middelen voor ondersteuning worden namelijk ongelijk verdeeld tussen het gewoon en het buitengewoon onderwijs.

1.8. Inwerkingtreding

Dit decreet zou nog niet in werking kunnen treden op 1 september 2014 omdat de scholen zich nog niet voldoende hebben kunnen voorbereiden. Er is echter slechts een manier om zich voor te bereiden en dat is ermee beginnen. Aan de ouders die vragen naar inclusief onderwijs kan men gerust vertellen hoever de school op dat vlak staat. Dan kunnen die ouders zelf een beslissing nemen.

Hij veronderstelt dat zijn tussenkomst de commissieleden kan helpen om zelf een antwoord te formuleren op de vraag of dit ontwerp van decreet een stap vooruit is voor het inclusief onderwijs en voor de implementatie van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap.

Hij vat samen dat er dringend nood is aan een beleidskader voor inclusief onderwijs in Vlaanderen, zoals het VN-verdrag dit vooropstelt. Dit ontwerp van decreet kan hoogstens een kleine stap voorwaarts worden genoemd. Misschien is het zelfs geen kleine stap voorwaarts, want over het inschrijvingsrecht laat het verschillende interpretaties open.

GRIP adviseert dat het Vlaams Parlement dit ontwerp van decreet zou goedkeuren mits een krachtige en juiste interpretatie van artikel II.11, §2. Dat betekent dat er een aantal tekstuele aanpassingen nodig zullen zijn om de rechtszekerheid te garanderen. Als het erop neerkomt dat leerlingen die het gemeenschappelijk curriculum niet kunnen volgen, geen inschrijvingsrecht krijgen, dan is het beter dit ontwerp van decreet niet goed te keuren. In het licht van het toekomstige nieuwe regeerakkoord is het essentieel dat iedereen beseft dat dit decreet slechts een minimale stap vooruit is. Het realiseren van het inclusief onderwijs in Vlaanderen zou bovenaan het lijstje van de volgende minister van Onderwijs moeten staan.

2. Uiteenzetting door mevrouw Anny Cooreman (Eureka Leuven)

2.1. Inleiding

Mevrouw *Anny Cooreman* zegt dat Eureka Leuven zich vooral richt tot leerlingen met leerstoornissen. Het heeft een grote expertise in effectieve leermiddelen en onderwijsleerprocessen. Het wil met een beperkte kracht een zo groot mogelijk effect bereiken, door de middelen functioneel in te zetten. Het uitgangspunt is dat wat men doet voor leerlingen met leerstoornissen, goed is voor iedereen.

Eureka wil dat kinderen, jongeren en volwassenen met leerstoornissen gaan geloven in hun eigen talenten en hun competentiegevoel vergroten. Het wil ook hun ondernemingszin en hun creativiteit bevorderen. Eigenlijk zijn dat doelen die men voor alle leerlingen kan nastreven.

Het onderwijs moet inzetten op drie zaken: basiskennis, vaardigheden en zelfkennis. Een goede basiskennis is belangrijk voor een goede integratie in onderwijs en voor de doorstroming binnen het onderwijs. Het verwerven van de basiskennis is een kernopdracht van de school. Die verantwoordelijkheid ligt niet bij de buitenschoolse hulp. De school is in

staat om die kernopdracht te vervullen, maar de middelen moeten nog worden versterkt. Het verwerven van de basiskennis veronderstelt wel dat er keuzes worden gemaakt. Het onderwijs moet ook inzetten op vaardigheden om de leerstof te verwerken. Ten slotte moet het onderwijs ook inzetten op zelfkennis. Dat geldt zeker voor leerlingen met leerstoornissen. Het is belangrijk dat ze hun sterktes en zwaktes kennen.

2.2. *Uitgangspunten decreet*

Wat zijn de uitgangspunten? Er is sprake van een zorgcontinuüm met zwaartepunt bij de school. Dat continuüm omvat drie elementen: de brede basiszorg, de verhoogde zorg en de uitbreiding van de zorg. De brede basiszorg is een verantwoordelijkheid van de school. Een belangrijk element daarin is het verminderen van de risicofactoren. Ook de verhoogde zorg is volgens haar interpretatie van de decreettekst een verantwoordelijkheid van de school. Voor de uitbreiding van de zorg is het CLB een belangrijke bijkomende partner.

Het CLB zal daarvoor een beroep moeten doen op de bestaande expertise in Vlaanderen, onder andere die van Eureka. Men moet systematisch de effecten analyseren van lezen, schrijven, rekenen en leren leren. Men moet inzetten op maximale competentie van leerkrachten in de basisjaren. In de lerarenopleiding moet men inzetten op expertise inzake het gedifferentieerd aanbod.

Een competente leerling maakt de leraar kompetenter. Omgekeerd zal een competente leerkracht de leerlingen ook kompetenter maken. Het is de bedoeling dat de leerling onafhankelijk van de leerkracht kan studeren.

De verhoogde zorg is een verantwoordelijkheid van de school. Het gaat over dispensereren, compenseren, differentiëren en remediëren. Bij het remediëren heeft ze het woord effectief gecursiveerd omdat het remediëren niet altijd even effectief verloopt.

Bij het compenseren erkent men dat er een uitzonderingspositie is. Daarom worden er hulpmiddelen ingezet om het leerproces te versterken. De andere leerlingen mogen dat hulpmiddel niet gebruiken. Als men de tafels niet kan automatiseren, kan men bijvoorbeeld een rekenmachine gebruiken voor de uitvoering van een staartdeling. Daarbij is het alleen de bedoeling om een tussenstap mogelijk te maken, en niet om het hele algoritme uit te werken. Een ander hulpmiddel is de smartpen waarmee men in de les nota's kan nemen en waarmee men ook het geluid kan opnemen. Hiermee zou men ook mondelinge examens kunnen afleggen zonder dat er een leerkracht in de buurt hoeft te zijn. Dat hoeft niets meer te kosten dan de prijs van de pen. ADiBib, een project waarin de overheid mee geïnvesteerd heeft, stelt leer- en werkboeken voor het onderwijs in digitale vorm beschikbaar voor leerlingen met beperkingen in de schriftelijke communicatie. Het doel is het behalen van een diploma en een volwaardige maatschappelijke integratie.

Het ontwerp van decreet ziet een belangrijk onderscheid tussen remediëren en compenseren. Bij remediëren gaat men ervan uit dat een probleem door extra training kan verdwijnen. Bij compenseren maakt men gebruik van een hulpmiddel om het doel te realiseren, maar het probleem zelf verdwijnt niet. Voor een zwakke lezer van het tweede leerjaar is het de bedoeling dat de school extra hulp aanbiedt. In de praktijk gaat het kind ook naar de logopediste. Thuis vraagt men zich af of hij wel voldoende zijn best doet en of hij soms dom is. In het derde en het vierde leerjaar wordt de leerstof van het tweede leerjaar steeds opnieuw aangeboden. Het compenseren wordt zo lang mogelijk uitgesteld. Het gevolg is dat het kind niet kan lezen in de klas. Het moet aan zijn buur vragen om hem de opdracht voor te lezen of het raadt maar wat. Thuis kan het ook geen boeken lezen, geen ondertitels op tv, geen facebook gebruiken. Het wordt afhankelijk van mama of papa voor huis-

werk en het voelt zich dom. In het vijfde en het zesde leerjaar besluit men dan uiteindelijk om voorleessoftware te gebruiken opdat het kind zijn plan zou kunnen trekken in de klas. Op dat ogenblik moet vaak ook een psycholoog worden ingeschakeld omdat het kind een laag zelfbeeld heeft.

Een ander voorbeeld is dat van de zelfstandige loodgieter die bij het opmaken van een offerte btw moet kunnen berekenen. Men wordt loodgieter na een opleiding in het beroepsonderwijs of binnen een leercontract. Het is inderdaad belangrijk om te remediëren, zodat de leerlingen zaken zoals percentberekening toch nog onder de knie krijgen. Dat lukt ook bij heel veel kinderen. Dat is de opdracht van de school en niet van de buitenschoolse hulp. Als dat niet lukt, kan men compenseren en een hulpmiddel inschakelen, bijvoorbeeld een tafelkaart voor de tafels. Men kan ook een rekenmachine of een stappenplan gebruiken. De leerling moet het compenserende hulpmiddel zelfstandig kunnen gebruiken. Dan kan hij later misschien zelf zijn btw berekenen.

Dispenseren betekent dat men het doel weglaat omdat het niet realiseerbaar is. In het vijfde en het zesde leerjaar kan men een kind bijvoorbeeld vrijstellen van het schrijven van Frans omdat het dyslexie heeft. In het secundair onderwijs moet het echter wel Frans kunnen schrijven. Het zou dus beter zijn om die leerling meteen de software te laten gebruiken die toelaat om te voorspellen wat je wil schrijven op basis van een aantal letters. Mevrouw Cooreman is geen voorstander van dispenseren, want zo dispenseert eigenlijk het onderwijs van de inspanningsverplichting.

Bij Adibib werd eind 2013 een korte enquête gehouden over compenserend computergebruik op school. Daaruit bleek dat 24 percent van de leerlingen die dit nodig hadden met hun computer terechtkon in de eigen school. 40 percent diende een tot twee scholen te contacteren, maar tien leerlingen dienden wel tien scholen te contacteren. 55 percent van de scholen liet de computer toe, de rest niet. In de scholen waar het computergebruik toegelaten was, mocht dat slechts in 40 percent van de gevallen in alle omstandigheden. Soms werd het computergebruik geweigerd om praktische redenen, bijvoorbeeld het ontbreken van voldoende stopcontacten. Soms oordeelt men dat het niet eerlijk is tegenover de andere leerlingen die geen leerstoornissen hebben. In dat argument kan ze inkomen. Eigenlijk zouden alle leerlingen moeten leren werken met spellingcontrole, met voorleessoftware en met alle mogelijke middelen. Natuurlijk zouden veel leerlingen daar uiteindelijk geen gebruik van maken omdat ze het niet nodig hebben.

De ouders zijn de belangrijkste zorgdragers. Het compenserend computergebruik start vooral op initiatief van de ouders. De ouders moeten dit niet alleen zelf financieren. 28 percent van de ouders zegt ook dat er op school niemand is die extra uitleg kan geven over het compenserend gebruik van de computer. Het ADIboek, een hulpmiddel dat door de overheid ondersteund is en dat gratis aangeboden wordt voor alle leerlingen, heeft in elk geval grote effecten gehad. 60 percent van de leerlingen is meer gemotiveerd, 80 percent is meer zelfstandig en 64 percent bereikt betere schoolresultaten. Op dergelijke middelen moet men nog meer inzetten.

Mevrouw Cooreman toont nog een bedankingsmail van een ex-leerling van Eureka die het secundair onderwijs voltooid heeft. Het is duidelijk dat zijn spelling behoorlijk afwijkend is. Na Eureka heeft hij in het secundair onderwijs geen computer mogen gebruiken. Had hij de spellingscontrole leren gebruiken, dan zou hij wellicht geen dergelijke mails sturen. Zijn tafels kent hij nog steeds niet, maar hij begint wel aan een ingenieursopleiding in Delft en hij zal die wellicht ook afwerken. Voor dergelijke leerlingen zet Eureka zich in.

Eureka pleit voor het verfijnen van de eindtermen. Een mogelijke nieuwe eindterm is dat elke leerling die daar nood aan heeft, in gepaste situaties compenserende hulpmiddelen zelfstandig kan aanwenden. Dat kost niet veel en de inspectie zal daar zeker op toezien. In de PowerPointvoorstelling staan nog heel wat andere goede voorstellen.

2.3. Bijkomende opmerkingen

De tekst van het ontwerp van decreet is niet duidelijk over de toegang tot gon. Daarbij wordt namelijk een strikt medische aanpak gehanteerd. Het is onduidelijk of iemand zonder medisch-fysieke beperking nog recht zal hebben op gon.

Het hoofdstuk Basisonderwijs in het ontwerp van decreet is te weinig transparant, vooral voor gon en voor leerlingen met ernstige leerstoornissen. Als de klassenraad ieder jaar opnieuw kan beslissen of er al dan niet compenserende hulpmiddelen mogen worden gebruikt, dan kan men zich vragen stellen bij de rechtszekerheid. Er is ook geen totaal-overzicht. Ten slotte is de memorie van toelichting ook niet consequent met het ontwerp van decreet.

Bij de dispenserende maatregelen staat er dat de school geen doelen mag toevoegen. Zij dacht nochtans dat dispensereren weggelaten was.

Ze heeft nog twee concrete vragen die geïnspireerd zijn op de situatie van leerlingen die door haar worden opgevolgd. In het eerste geval gaat het om een leerling met ernstige dyscalculie die het basisonderwijs afgewerkt heeft. In het secundair heeft ze geen recht op gon, want ze heeft geen medisch attest. Zal ze een secundaire school vinden die bereid is om voor wiskunde heel sterk af te wijken zonder haar door te sturen naar het buso? Ook in het beroepsonderwijs moet ze immers kunnen rekenen.

Een ander geval is dat van een analfabete jongen in het derde jaar secundair onderwijs. Hij kan absoluut niet lezen. Hij volgt nu kso, met vijf uur wiskunde. Dat gaat behoorlijk goed. Die jongen heeft geen recht op gon omdat hij geen enkele medische stoornis heeft. Een aantal scholen heeft zich beroepen op het argument van de draagkracht om hem te weigeren. In zijn huidige school, die heel wat inspanningen doet, zal de klassenraad in de toekomst elk jaar opnieuw mogen beslissen of hij zijn hulpmiddelen al dan niet mag gebruiken. Zijn school heeft hem ook gedispenseerd voor Frans. Dat kan in de toekomst echter voor problemen zorgen. Deze concrete gevallen illustreren bijzondere vragen waarop dit decreet niet meteen een antwoord biedt.

3. Uiteenzetting door de dames Lisbet Van Gijzeghem en Friedl Tuytens

Mevrouw *Lisbet Van Gijzeghem* (algemeen coördinator gon Kasterlinden in Sint-Agatha-Berchem) ziet het gon als een voorloper van het M-decreet. Dat decreet heeft tot doel alle kinderen en jongeren met een handicap het recht te geven op inclusie. Gon Kasterlinden is daar al jaren mee bezig, niet met alle kinderen, maar toch met een grote doelgroep. Ze is blij met de uitbreiding in dit decreet, maar ze denkt dat er meer zal nodig zijn om hiervan een succes te maken.

3.1. Positieve punten

Ze geeft een opsomming van een aantal positieve punten in dit ontwerp van decreet. Voor eerst wordt de inclusieve aanpak niet meer in vraag gesteld. Hopelijk zal dat ertoe leiden dat mensen met een handicap niet meer zo vaak worden doorverwezen naar het buitengewoon onderwijs. Verder worden de typologieën verduidelijkt. Voor leerlingen met autisme is er nu het type 9, terwijl ze vroeger in veel verschillende types terechtkwamen. Ten derde wordt er nu een onderscheid gemaakt tussen gon en een doorverwijzing naar het buitenge-

woon onderwijs. Nu hebben alle kinderen, ook de gon-leerlingen, een attest buitengewoon onderwijs. Op basis van dat attest kunnen de scholen leerlingen, ook de gon-leerlingen, weigeren of hen inschrijven op opschortende voorwaarden. Nu wordt die kans op weigering veel minder groot. Ook het decretaal vastleggen van de sticordi-maatregelen is positief. Ze worden meer afdwingbaar. Tot slot is het goed dat er een belangencommissie wordt opgericht. Ze hoopt dat die commissie een rol zal spelen in het oplossen van discussies tussen CLB's en ouders.

3.2. *Bedenkingen en bezorgdheden*

Vervolgens somt mevrouw *Friedl Tuytens* (adjunct-directeur buso/gon Instituut Bert Carlier) een aantal bedenkingen en bezorgdheden op. Het niet gekoppeld zijn van de hervorming rond gon en ion aan het M-decreet is het grootste struikelblok. Er zijn daarvoor geen garanties opgenomen. Gon/ion kunnen en moeten hierin de motor zijn. Haar centrum heeft al dertig jaar ervaring op het vlak van inclusie.

Er werden door de werkgroep gon/ion voor december 2013 beleidsaanbevelingen aangekondigd maar deze zullen er waarschijnlijk niet op korte termijn komen. De samenstelling van de werkgroep is zeer heterogeen en de belangen zijn zeer groot en verschillend. Het is niet haalbaar daar een hervorming tot stand te brengen. Er is nood aan hervorming en uniformiteit binnen de gon-werking om kwalitatief werk te kunnen blijven doen. Er is nood aan een personeelsstatuut, een erkenning als expertisecentra en een administratieve en leidinggevende omkadering. Dit is niet in het ontwerp van decreet verankerd.

Gon zou ook een grotere rol kunnen spelen in de ondersteuning van leerkrachten en schoolteams. De kritiek dat gon zeer leerlinggericht werkt is gedeeltelijk terecht. Veel gon-centra hebben noch de middelen noch de organisatorische mogelijkheden om volop op die taak in te zetten. De ervaring leert dat alles zeer vrijblijvend is, gastscholen zijn niet verplicht mee te werken.

De onafhankelijkheid van het gewoon onderwijs moet blijven. De leerling moet steeds de eerste plaats innemen. Doorheen de jaren bleek dat de grote meerwaarde van gon de onafhankelijkheid is. Hoe meer een gon-leerkracht in een gastschool verankerd is, hoe meer die deel wordt van het team. Veel zaken, die een buitenstaander ziet, worden dan minder duidelijk.

Een tweede bezorgdheid betreft de diagnoses. Ze blijven medisch en noodzakelijk. Dit is jammer maar deels begrijpelijk. Wat de spreker zorgen baart is dat diagnoses multidisciplinair moeten worden gesteld. Vaak wordt de kritiek geuit dat gon elitair zou zijn. Dit is onterecht. Maar multidisciplinaire diagnoses zorgen voor extra kosten en moeilijkheden om de weg te vinden. Momenteel zijn er veel kinderen waar de diagnose autisme door een psychiater is vastgesteld. Met het voorliggende ontwerp van decreet kan het zijn dat voor die kinderen een nieuwe diagnose moet worden gesteld, zeker omdat zij bij de overgang van lager naar secundair onderwijs een nieuw attest van het CLB nodig hebben. De kostprijs hiervoor kan buiten het gesubsidieerde circuit honderden euro's bedragen. Een kind in het middelbaar onderwijs kan niet meer naar een Centrum voor Ontwikkelingsstoornissen gaan voor een attest.

Een derde bedenking is dat voor de scholen voor gewoon onderwijs en het CLB er heel wat administratieve verantwoordingsdruk bijkomt om kinderen door te verwijzen naar het buitengewoon onderwijs of naar gon. Wat stelt een verslag over specifieke onderwijsbehoeften van een peuter voor die een diagnose gekregen heeft maar nog nooit op school gezeten heeft? CLB's merken bijvoorbeeld regelmatig dat indien de overgang van lager naar secundair onderwijs moet worden verantwoord, er op dat ogenblik geen problemen

meer zijn en dat men moeilijk kan voorspellen dat ondersteuning nodig zal zijn. Het is duidelijk dat ondersteuning nodig zal zijn, maar dit moet worden verantwoord en dat is niet evident. Elke partij is daar niet even bereidwillig in.

Ten vierde is de heterogeniteit in de klassen zeer groot. Dit is niet gemakkelijk. De vraag rijst dan of het mogelijk is het inclusief verhaal te realiseren.

Een andere bedenking is of er continuïteit zal zijn voor de huidige gon/ion-leerlingen? Naast de voorwaarden van de diagnose geldt deze vraag ook voor de kwantiteit. Er is daarover niets opgenomen. Gaan kinderen die uit het basisaanbod gere-integreerd worden, in aanmerking komen voor gon, gaan kinderen met autisme langer gon kunnen krijgen? Er bestaat daarover veel onduidelijkheid. Dit zou in het M-decreet moeten worden geregeld.

Is het tijdspad realistisch? 1 september 2014 is wel heel snel.

Tot slot stelt mevrouw Tuytens dat er nood is aan een grotere flexibiliteit. Niet elk kind heeft een volledig jaar twee uur gon nodig. Sommige kinderen hebben op bepaalde ogenblikken veel meer nood aan ondersteuning. Het zou goed zijn hiermee flexibel te kunnen omspringen. Het ontwerp van decreet stelt daar niets over en de huidige wetgeving laat het niet toe.

3.3. *Ervaringen vanuit het gonlion werkveld*

Mevrouw *Lisbet Van Gijzeghem* stelt dat succes of falen afhankelijk is van de individuele leerkracht of het team. Gon is afhankelijk van de bereidwilligheid van de individuele leerkracht. Er kan geen enkele verplichting aan de leerkracht worden opgelegd, zelfs niet door de directie.

Het inclusieverhaal start elk jaar opnieuw. De verschillen tussen de scholen op het gebied van autonomie van de leerkracht zijn groot.

Er is ook een groot verschil tussen de aanpak en ervaringen in het basisonderwijs versus secundair onderwijs. In het secundair onderwijs is het gemakkelijker één leerkracht mee te krijgen dan een heel team. Men botst ook regelmatig op de breuklijn tussen de tweede en derde graad in het secundair onderwijs. Een aantal compenserende maatregelen wordt dikwijls niet meer aanvaard door de klassenraad van de derde graad. Dat is jammer. Men blijft afhankelijk van de individuele houding van een leerkracht of een team.

Er is momenteel een te beperkte expertise rond de sticordi-maatregelen, zeker in verband met de dispenserende maatregelen. Als men hiermee begint, moet de hele school mee zijn en mag dit niet afhankelijk zijn van een individu. De individuele autonomie van leerkrachten is ook een sterkte. Het is geen zwart/wit-verhaal.

Het gemeenschappelijk curriculum is voor veel leerkrachten een houvast. In het buitengewoon onderwijs is dat er niet meer. Veel leerkrachten verliezen daar het overzicht omdat het allemaal individuele trajecten zijn. Het gemeenschappelijk curriculum staat nog borg voor een kwaliteitsvol onderwijs. Dit moet worden gevrijwaard. Ion-verhalen zijn mogelijk, maar het moet doordacht en ondersteund gebeuren. In de loop der jaren werd hierrond veel expertise opgebouwd. De praktijk leert dat men onmogelijk aan een gon-begeleider kan vragen om expert te zijn in al de doelgroepen. De ervaring leert dat twee doelgroepen de grens is. Er wordt veel ingezet op professionalisering bijvoorbeeld door leerkrachten dinsdagnamiddag vrij te geven om professioneel bij te benen. Men kan niet verwachten dat leerkrachten gewoon onderwijs plots over al die expertise zouden beschik-

ken. Er zijn grenzen aan het inclusieverhaal. Het moet mogelijk zijn om leerlingen in een minder stressvolle setting te plaatsen. Ook voor leerkrachten moet dit kunnen. Men mag de leerling zelf niet vergeten. Voor sommigen is het buitengewoon onderwijs een beetje thuis komen met minder stress en druk. Het is niet voor elke leerling een haalbare kaart. Er zijn ook omgekeerde verhalen.

Mevrouw *Friedl Tuytens* heeft geprobeerd om de ideale leerkracht te schetsen. Die krijgt de steun, ruimte, vrijheid, middelen en feedback vanuit de eigen organisatie, de school, het beleid om open te staan voor vernieuwing en aanpassingen. Hij stapt af van de individuele autonomie en ziet leren en begeleiden als een continu en collectief proces. Hij durft buiten zijn klas/vak te stappen, af te stappen van gangbare methodieken en werkvormen en durft creatief en out-of-the-box leertrajecten uit te stippelen buiten de eigen comfortzone. Tot slot wordt hij daarvoor op een professionele en kwalitatieve manier opgeleid.

4. Vragen en opmerkingen van de leden en antwoorden van de sprekers

De heer *Jo De Ro* vraagt of er ergens een onderwijsmodel bestaat dat als voorbeeld kan gelden.

De heer *Patrick Vandelanotte* stelt dat vergelijken moeilijk is. Bij alle landen zijn er goede en minder goede zaken. Er wordt vaak naar Scandinavische landen gekeken. Die zijn vaak wegens de grote afstanden tot inclusie gekomen. Het gevaar is daar dat men wegens het groot aantal leerlingen binnen het gewoon onderwijs een gesegregeerde setting laat ontstaan. Dat is een gevaarlijke stap omdat het echte inclusie tegenhoudt. In Italië heeft men in de jaren 70 het buitengewoon onderwijs afgeschaft, maar geen kwalitatief inclusief onderwijs georganiseerd. Intussen werd er in Italië daaraan gewerkt. In Portugal is men er in geslaagd om van inclusie de norm te maken en van buitengewoon onderwijs de uitzondering. Dat is de te volgen weg. In een artikel in *De Standaard* van 9 januari 2014 geeft prof. Jo Lebeer (UAntwerpen) aan dat in België slechts 2% van mensen met het downsyndroom het gewoon onderwijs volgt en 98% het buitengewoon onderwijs. Dit zou men moeten kunnen omkeren. In Portugal is men daar op een kwalitatieve manier in geslaagd. In Engeland is het iets minder, in Schotland weer iets beter en in de VS varieert het per staat. In de VS geldt het motto ‘special education is service not a place’.

Mevrouw *Marleen Vanderpoorten* wil weten wat de opdracht van de werkgroep ion/gon is.

De heer *Patrick Vandelanotte* verwijst naar de protocollen waarin vermeld staat dat er tegen december 2013 een advies moest worden uitgebracht over de verdere ontwikkeling van gon en ion. Mevrouw *Friedl Tuytens* vult aan dat dit op het OBPWO-onderzoek gebaseerd zou zijn. Het was de bedoeling dat er tegen eind december beleidsaanbevelingen zouden komen. Mevrouw *Lisbet Van Gijzeghem* zegt dat het onderzoek werd afgerond. De onderhandelingen lagen stil omdat de vakbonden het blokkeerden. Men is nu terug gestart. Het advies was voor december 2013 beloofd om zo het M-decreet te kunnen realiseren. Er zijn grote verschillen tussen rechten van leerlingen en op het gebied van personeelsstatuten. Er werd lang beloofd daar iets aan te doen. Het onderzoek is er nu maar de besluiten laten op zich wachten. De heer *Patrick Vandelanotte* vult aan dat men al drie legislaturen plannen en beloften maakt waar vervolgens niets van terecht komt. De gemaakte plannen werden nooit uitgevoerd. Het voorliggende ontwerp van decreet zou binnen het jaar afgerond zijn. Men is al drie jaar bezig.

Mevrouw *Elisabeth Meuleman* concludeert dat iedereen vragende partij is voor een decreet. Het VN-verdrag dwingt daartoe en het heeft nu al lang genoeg geduurd. Een aantal wijzigingen aan de voorliggende teksten blijkt nodig. Het recht op inschrijving voor een aangepast curriculum moet meer worden verankerd. De rechtszekerheid is onvoldoende

gewaarborgd. Het gemotiveerd verslag moet daartoe duidelijker en uitvoeriger worden. De continuïteit moet worden gegarandeerd opdat klassenraden geen verschillende standpunten zouden innemen. gon/ion is niet, zoals gewenst, verankerd in het ontwerp van decreet. De uitbouw ervan moet worden verzekerd. Het is niet duidelijk wat de standpunten over de typologieën zijn. Wat de timing betreft, vraagt mevrouw Meuleman wat dan wel een realistische timing zou zijn.

De heer Patrick *Vandelanotte* verduidelijkt dat er voor de rechtszekerheid verschillende elementen belangrijk zijn. Hij wil weten wat het ontwerp van decreet bepaalt over de procedure bij de inschrijving van een leerling wanneer een afweging van redelijke aanpassing moet worden gemaakt. Nu bepalen de teksten dat de school met de ouders overleg moet plegen. Wat is overleg? In het GOK-decreet was een procedure opgenomen. Blijft die behouden? Dat is niet duidelijk. De procedure is nu bijzonder zwak geformuleerd. In het ontwerp DAM-decreet was een principieel recht op inschrijving opgenomen maar er was een afweging mogelijk.

Dat gon en ion er niet aan gekoppeld zijn, vloeit voort uit het leezorgkader dat men verlaat om stap-voor-stapoplossingen aan te bieden. Er zullen daar decalages door ontstaan.

De typologieën volgen uit het medisch model dat behouden blijft. Het wordt versterkt door het opzetten van een type 9 voor leerlingen met een autismespectrumstoornis. Dit is logisch als men met typologieën blijft werken. Hijzelf is voorstander van het afschaffen van typologieën. Het leezorgkader had dit kunnen waarmaken.

Een realistische timing om de sticordi-maatregelen te kunnen realiseren in het gewoon onderwijs is niet te bepalen. Dat de bestaande vage draagkrachtafweging vervangen wordt door een juiste afweging van redelijke aanpassing vraagt niet om meer middelen. De middelen worden in die afweging behandeld. De afweging is het instellen van een juiste weegschaal, die er al is. De afdwingbaarheid bij niet-akkoord van de ouders met de draagkrachtweging is er al omdat Vlaanderen het VN-verdrag ondertekende. Het GOK-decreet voerde ook al redelijke aanpassingen door.

Mevrouw *Friedl Tuytens* meent dat men niet fundamenteel tegen typologieën kan zijn. Iets dat volledig los van het medische staat, is niet haalbaar. Het is positief dat er voor het basisaanbod van het medisch deficitair kader wordt afgestapt. Ze heeft wel veel vragen over de IQ 60 die als voorwaarde van intelligentie gesteld wordt. Vanuit haar ervaring vreest ze voor de overdracht van een aantal leerlingen naar het beroepsonderwijs. Het lijkt haar onhaalbaar. Dit zal in het beroepsonderwijs problemen stellen.

De timing is niet haalbaar omdat in het ontwerp van decreet een aantal data staan die al voorbij zijn. Sommige bepalingen, bijvoorbeeld voor de CLB's, gaan in vanaf 1 januari 2014. Ook de oprichtingsdatum van 1 maart 2014 is voor de inrichtende machten niet haalbaar. Voor gon moet het tijdspad zo zijn dat een hervorming mogelijk is. Ook inhoudelijk is er geen regelgeving. Bijvoorbeeld wat moet een gon-begeleider zijn? Een inspectie van een gon-begeleider is waarschijnlijk nog niet gebeurd en een inspecteur weet waarschijnlijk ook niet hoe hij dit moet doen. Er bestaat daarover niets.

In verband met het tijdspad vult mevrouw *Lisbet Van Gijzeghem* aan dat bij het behoud van het multidisciplinair verslag voor autisme er voor de overgang naar het secundair onderwijs voor veel leerlingen die op ondersteuning beroep willen doen een probleem zal zijn wegens de lange wachtlijsten bij de multidisciplinaire centra. Ze pleit voor een gedoogbeleid voor de kinderen die al een diagnose hebben. Het leidt ook tot bijkomende kosten. Wie heeft daar baat bij? Voor scholen die een type 9 moeten oprichten is dit veel

te vroeg. Niet alleen de onderwerpen die mevrouw Meuleman opsomde, maar ook de professionalisering van de gewone scholen en leerkrachten zou in het decreet moeten worden opgenomen. Als men leerkrachten verplicht een week opleiding te volgen, dan moet men in vervanging voorzien. Als men het kan plannen, dan kan men zich daar op organiseren. Ze pleit ervoor om dit meer verplicht te maken. Kortom de randvoorwaarden om het M-decreet waar te maken zijn er niet in opgenomen. Dit is nodig om het decreet slaagkansen te geven.

Mevrouw *Irina De Knop* wil het standpunt van Eureka kennen over de classificatie op medische basis.

Mevrouw *Anny Cooreman* verklaart dat de typologie twee functies heeft. Het gaat om kinderen met duidelijke integratieproblemen. In type 4 zitten nu de kinderen die niet gemakkelijk te integreren zijn. Al de andere kinderen type 4 in Windekind Leuven zitten geïntegreerd in de scholen. De typologie maakt dat er een groep is waarvoor de zorg heel hoog is. Misschien is daar de medische diagnose voldoende. Daar waar de typologie gaat ingrijpen om gon toe te staan is er een probleem met de medische aanpak. Het decreet start met te stellen dat het over afstemmingsproblemen gaat. Men gaat binnen het VN-verdrag kijken naar belemmeringen die de school veroorzaakt en dan gaat men bepalen wie de extra hulp gaat krijgen. Alleen de medische typologie krijgt die. Bij taalproblemen zou een leerling die analfabeet is, medisch niet thuishoren in type 7. Die leerling kan echter niet lezen. Binnen die typologie heeft een dergelijk kind geen recht op gon. De medische normen die bijvoorbeeld aanleiding geven voor terugbetaling van het RIZIV of recht op verhoogde kinderbijslag, zijn geen onderwijsnormen. Het afstemmingsprobleem dat binnen het decreet het startprobleem is, gaat in de typologie niet aan bod komen omdat het uit twee verschillende visies of teksten komt die gebundeld worden, enerzijds de typologie en anderzijds het VN-verdrag. Er is nu veel dyslexie in het onderwijs omdat men zonder deze diagnose geen terugbetaling van de logopedie kreeg. Dit vloeit voort uit de RIZIV-norm. De vraag rijst of het RIZIV zo veel moet betalen voor het onderwijs in het eerste, tweede en derde leerjaar. Uit een eigen onderzoek bleek dat 145% van de leerlingen buitenschoolse hulp hadden. Dit betekent dat ze buitenschoolse hulp hebben gehad in meer dan één vorm. Dit levert grote kosten op. Men moet de leerkrachten leren om te differentiëren. Dit is een basisaanpak. Studenten met dyslexie of dyscalculie mogen zelfs niet starten in een bacheloropleiding basisonderwijs. Men mag dan ook niet verwachten dat de leerkrachten die daar uitstromen, oog hebben voor differentiatie. Differentiëren is didactiek. Het is een keuze voor goede didactiek. Dit is weten wat de kern is.

Mevrouw *Lisbet Van Gijzeghem* vult aan dat men bij Eureka werkt met ouders die het kunnen betalen. In een Brusselse context is dit nog veel moeilijker. Mevrouw *Anny Cooreman* weerlegt dit met een voorbeeld van een kind van 10 dat al 2 jaar in het buitengewoon onderwijs zit en dat nog altijd niet met computer kan werken en niet verder dan tien kan tellen. De vader vroeg om hulp om dat kind in het beroepsonderwijs te krijgen. De ouders betalen daar wekelijks voor. Mevrouw Cooreman vindt dit onrechtvaardig. Waarom doen de scholen hun werk niet? Waarom gebruiken ze niet de aangepaste didactiek? Het is geen kwestie van geluk of middelen. Het is mogelijk om in Vlaanderen de expertise van de leerkrachten te verhogen. De gemotiveerde leerkrachten en de middelen zijn er. Men moet de leerkrachten de mogelijkheid bieden om te leren wat de kern van de leeropdracht is. De materie is zeer omvangrijk. Het vraagt zelfs veel tijd om dit M-decreet te doorgronden.

De heer *Jo De Ro* meent dat de waarden van het VN-verdrag zeer breed gedragen worden. Er zijn heel veel randvoorwaarden die moeten worden gerealiseerd vooraleer het decreet succesvol kan zijn. Zou het een realistische aanpak zijn om het einddoel vast te leggen? Het individueel recht moet dan binnen het gehele onderwijs worden vertaald binnen een

redelijke termijn van twee à drie jaar. Op de persconferentie bij de voorstelling van het ontwerp van decreet, was zijn eerste reactie als Onderwijsschepen: “Hoe moeten die kinderen binnen mijn gewone school passen?”. Hij begrijpt het ongeduld. Is zijn voorstel haalbaar?

De heer *Boudewijn Bouckaert*, voorzitter, stelt dat verdragen directe werking kunnen hebben. Die regels kunnen interne wetten dan overrulen. Het individu put dan een direct recht uit de internationale tekst. Als in het verdrag directe werking wordt voorzien, dan is die er. Het VN-verdrag is niet van dien aard. Het geeft aan de overheden wel de plicht om een beleid te voeren zodat het inclusief onderwijs wordt gerealiseerd. Is dat zo? Er is in Gent al een rechtszaak geweest over doventolkenbegeleiding. De rechtbank besliste dat de betrokkene er recht op had.

De redelijke aanpassing is een cruciaal concept. Het protocol met de federale staat van 2007 bepaalt dat de redelijkheid van de aanpassing wordt beoordeeld aan de hand van een aantal indicatoren. Een belangrijke indicator is de financiële draagkracht van diegene op wie de aanpassingsplicht rust. Dit betekent dus dat als er geen bijkomende middelen naar het reguliere onderwijs gaan, dit allemaal theorie blijft. Een school kan telkens stellen dat ze niet over de middelen beschikt om de redelijke aanpassingen door te voeren. De heer Bouckaert vindt inclusief onderwijs een goede maatschappelijke keuze. Er moet dus werk worden gemaakt van de financiering van het gewoon onderwijs. Het louter transfereren van het buitengewoon onderwijs naar het gewoon onderwijs is anders enkel een besparing. Is er een beleidsoptie om werk te maken van een transfer van middelen die meegaat met de leerlingen?

Mevrouw *Lisbet Van Gijzeghem* was blij met de rechterlijke uitspraak over de doventolk. Het maakt het mogelijk dat leerlingen kunnen worden geïntegreerd. Betreurenswaardig is wel dat er veel equivalenten ontbraken. Als de randvoorwaarden, zoals personeel, ontbreken dan kan men nooit inclusief onderwijs realiseren. Leerlingen moeten soms stoppen omdat er onvoldoende tolken zijn.

Mevrouw *Anny Cooreman* vult aan dat een goed decreet structuren mogelijk maakt. Het toelaten van ICT-hulpmiddelen kost de overheid weinig aan extra middelen en brengt veel op voor de kinderen. Alleen al het recht op het gebruik van een computer als het pedagogisch noodzakelijk is, zou op de korte termijn een groot verschil kunnen maken. Het Vlaams Parlement heeft de middelen om dit in te voeren en dit kan al vanaf 1 september 2014.

Mevrouw *Friedl Tuytens* voegt toe dat in het basisonderwijs het differentiëren zich beperkt tot oefeningen aangeduid met zonnetjes, maantjes en sterretjes. In sommige methodescholen slaagt men wel om te differentiëren omdat ze moeten afstappen van de werkboeken. Ze worden verplicht naar de essentie terug te keren. Dit soort vaardigheden ontbreekt vaak bij de leerkrachten.

Mevrouw *Lisbet Van Gijzeghem* meent dat de middelen kunnen gevonden worden door te kijken naar de resultaten van de leerlingen na de opleiding. Indien ze succesvol op de arbeidsmarkt intreden, wordt er ook veel geld bespaard. Door investeringen in dit soort onderwijs kan men op de lange termijn veel winst realiseren.

In verband met de doorwerking van het VN-verdrag verwijst de heer *Patrick Vandelanotte* naar een uitvoerige studie van de heer Stefan Sottiaux. Het recht op redelijke aanpassing heeft directe doorwerking. Dit wordt ook gesteld in het advies van het CGKR dat bevoegd is voor de monitoring van het VN-bedrag. Het recht is er al, het wordt enkel niet

correct in het Onderwijsdecreet weergegeven. De datum van inwerkingtreding maakt dan ook niets uit. Er is ook geen kostprijs omdat het om de afweging van middelen gaat.

Het protocol geeft aan dat men niet alle doelstellingen moet halen om het recht op redelijke aanpassing te hebben. Als de redelijke aanpassingen er toe leiden dat er meer participatie is, ontstaat er een recht op redelijke aanpassing. Het ontwerp van decreet is in strijd met het protocol. Het gaat over redelijke kosten en niet over geen kosten. Bij de draagkrachtafweging worden heel wat argumenten aangebracht die niets kosten, maar toch een reden voor weigering zijn. Uit onderzoek van de OESO blijkt dat het kwalitatief inclusief onderwijs efficiënter is dan een gesegregeerd systeem.

De discussie over de randvoorwaarden is de discussie over de kip en het ei. Als men niet voor een leerzorgsysteem kiest, dan kiest men voor segmentatie. Er zullen dan decalages zijn. Als men de vooropgestelde planningen niet respecteert dan komt men nooit tot een resultaat. Men kan op termijn ook versterkend aan de randvoorwaarden werken. Men verliest al 20 jaar de schade uit het oog die voortvloeit uit het niet hebben van het recht op inschrijving voor ouders van een kind met een handicap.

De heer *Jo De Ro* verduidelijkt dat het niet de bedoeling was het geheel nog lang uit te stellen. Zelfs voorstanders vinden de huidige deadline te kort. Hij wil constructief oppositie voeren door het einddoel op een redelijke termijn van twee à drie jaar vast te leggen. Dit is volgens hem de enig mogelijke oplossing.

II. HOORZITTING VAN 16 JANUARI 2014

De *voorzitter* merkt op dat de protocollen van de vakorganisaties en de onderwijskoeplets en inrichtende machten terug te vinden zijn in *Parl. St.* VI.Parl. 2013-14, nr. 2290/1, p. 97 en p. 117. Hij brengt in herinnering dat aan de genodigden voor de hoorzitting werd gevraagd om desgewenst nog een aanvullende tekst te bezorgen met hun standpunt (zie de [dossierpagina](#) van dit stuk op www.vlaamsparlement.be). Daarom wordt meteen overgegaan tot de vragenronde.

1. Representatieve vakorganisaties

De *voorzitter* deelt mee dat VSOA Onderwijs zich laat verontschuldigen voor de hoorzitting wegens een langer gepland Nationaal Comité waardoor zij geen vertegenwoordiger konden afvaardigen. Zij verwijzen naar hun standpunt in het protocol van niet-akkoord (zie *Parl. St.* VI.Parl. 2013-14, nr. 2290/1, p. 114 en 135).

1.1. Vragen en opmerkingen van de leden

Mevrouw *Kathleen Helsen* stelt dat de parlementsleden hun vraagstelling al kunnen enten op de vele eerdere input, de protocollen van akkoord/niet-akkoord en de aanvullende teksten die door de genodigden werden bezorgd. Specifiek wil ze van mevrouw *Cerpentier* vernemen of ze het goed begrijpt dat het COC heel wat bedenkingen heeft bij het toepassen van sticordi-maatregelen binnen het gewoon onderwijs.

Van COV was er een bijkomende nota, met onder meer de vraag om de invoeringsdatum te verschuiven. Er is een duidelijke motivatie voor die vraag. Competentieontwikkeling vindt COV zeer belangrijk en juist het gebrek daaraan maakt dat men niet meteen van start kan gaan, zo wordt geredeneerd. Wat is er nodig aan competentieontwikkeling om wel van start te kunnen gaan? Waar ziet COV de knelpunten? Op welke termijn ziet men dan de competentieontwikkeling?

Van de diverse vakorganisaties wil mevrouw Helsen met betrekking tot gon/ion nog verder reactie bij de stelling dat de vakorganisaties er de oorzaak van zijn dat de werkgroep ter zake zijn werkzaamheden nog niet heeft kunnen afronden. Dat werk is van belang voor een juiste inschatting van bepaalde aspecten van het voorliggende ontwerp van decreet, oppert het lid.

De heer *Jo De Ro* kaartte na de vorige hoorzitting op 9 januari na met de sprekers en betrokkenen. Als de internationale verplichting en het recht helder zouden worden neergeschreven, wat zou dan de haalbare ingangsdatum zijn voor een effectieve toepassing in alle aspecten – personeel in buitengewoon en gewoon onderwijs, en andere randvoorwaarden zoals de rol van CLB's? Hoe zien de vakorganisaties een haalbaar traject, zonder het geheel naar sint-jutmis te verwijzen?

Mevrouw *Elisabeth Meuleman* sluit zich aan bij de bezorgdheid over de timing, met verwijzing naar het Vlor-advies, dat de vooropgestelde ingangsdatum moeilijk haalbaar acht, onder meer wat betreft type 9, het samensmelten van types, de financiering en het volgen ervan naar het gewoon onderwijs, de ondersteuning enzovoort. De CLB's halen in hun gezamenlijke nota aan dat ze fundamenteel een probleem hebben met het ontwerp van decreet omdat het niet volledig voldoet aan de VN-verdrag, maar slechts een eerste voorzichtige stap in de richting van inclusief onderwijs betekent. Ze vinden het misleidend dat als echt inclusief naar voren te schuiven. Vooral bij leerlingen die het gemeenschappelijk curriculum niet kunnen volgen, blijken nogal wat problemen te bestaan met het inschrijvingsrecht. Hoe staan de vakorganisaties tegenover die laatste factor?

Mevrouw *Kathleen Deckx* volgt de bekommernis rond de ingangsdatum, en vraagt meteen ook hoeveel extra tijd men dan nodig acht voor de juiste voorbereidingen? ACOD Onderwijs is ook bezorgd over mogelijk jobverlies in het buitengewoon onderwijs. De nota stelt dat er vooralsnog niet genoeg mogelijkheden zijn om een aantal personeelsleden aan te houden. Ziet men ook opties om mensen toch te laten verderwerken?

1.2. Antwoorden van de vakorganisaties

De heer *Georges Achten*, adjunct algemeen secretaris ACOD Onderwijs, stelt dat gon/ion in het kader van cao IX is aangekaart vanuit het gemeenschappelijk vakbondsfront met de bedoeling duidelijkheid te scheppen over de arbeidsomstandigheden. Intussen is het OBPWO-onderzoek 'Gon en ion anno 2012' afgerond en de onderhandelingen over het ontwerp van decreet betreffende belangrijke en noodzakelijke maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften zijn afgesloten met de melding dat er een werkgroep zou worden opgericht. Ook dat is een feit sinds september 2013, al zijn de werkzaamheden stopgezet door tussenkomst van de vakbonden omdat de arbeidsomstandigheden er nog altijd niet aan bod zijn gekomen. Het gemeenschappelijk vakbondsfront heeft sindsdien niet langer geparticipeerd en is in zijn eigen hoedanigheid om de tafel gaan zitten. Daar is een nota uitgewerkt die intussen al op het kabinet moet liggen. Hij omvat een aantal dringende voorstellen inzake de arbeidsomstandigheden, die als gevolg van de cao eerst moeten worden uitgevoerd vooraleer er nog over gon/ion kan worden gepraat. De spreker verwijst naar het OBPWO-onderzoek waarin verschrikkelijke dingen staan inzake arbeidsomstandigheden, vervoer, uren, verplaatsingen enzovoort. ACOD Onderwijs wenst niet langer te participeren in de werkgroep als die zaken niet op zeer korte termijn worden verholpen.

De spreker laat aan de heer De Ro weten dat zijn mandaat in de bespreking enkel ertoe strekt te antwoorden in verband met wat ook echt in het protocol is opgenomen. Over andere dingen kan en wil hij het niet hebben. Qua timing is een bijkomend item aan het oorspronkelijk protocol van niet-akkoord toegevoegd. Dat ging louter over personeels-

aangelegenheden. Inhoudelijk schiet men de inhoud niet af, maar de personeelsleden zijn er niet voldoende op voorbereid, zo luidt het. Het bewijs daarvoor acht de spreker nogmaals geleverd omdat het ontwerp van decreet is onderhandeld en dat per 16 januari 2014 met betrekking tot de competentieontwikkeling nog niets is gebeurd, hoewel er in Onderwijsdecreet XXIII wel zaken over zijn ingeschreven. Op het vooropgestelde uitstel van inwerkingtreding kan de heer Achten derhalve geen concrete datum prikken. Niemand kan voorspellen wanneer iedereen competentiegewijs bijgewerkt en het veld aangepast zal zijn, besluit de spreker.

De heer *Jo de Ro* herhaalt zijn vraag naar wat men een haalbare termijn acht voor de realisatie van een decreet dat eindelijk de fundamentele rechten inschrijft en doet toepassen. Het lid stelt dat men al jaren praat en probeert een allesomvattend decreet te schrijven, maar nooit tot een effectieve deadline is gekomen. Dat het over een langere termijn nog steeds een groot werk zal blijken, voor lerarenopleiding, CLB's, bestaand personeel, leerlingen en ouders, staat volgens hem buiten kijf.

De heer *Georges Achten* is van mening dat er uitstel moet worden gegeven en dat verder alles afhangt van hoeveel extra middelen in de competentieontwikkeling worden geïnvesteerd om een versnelling te bewerkstelligen. Als dat moet met wat al is voorzien aan budget voor competentieontwikkeling, dan rest nog de vraag hoe men het in de praktijk zal aanpakken, maar dat beschouwt de heer Achten niet als een taak van de vakbonden. Hij gaat er van uit dat het in elk geval om minimaal één schooljaar uitstel zou moeten gaan.

Het protocol van niet-akkoord is vooral gericht op de personeelsgerelateerde materies die het gevolg zijn van het ontwerp. In de bijkomende nota wordt voornamelijk gealludeerd op het feit dat er in het buitengewoon onderwijs een aantal betrekkingen verloren gaan. De expertise die daar aanwezig is, kan evenwel vooralsnog niet op een goede manier in het gewoon onderwijs opgevangen worden, omdat bepaalde ambten er niet bestaan. Er is wel een regeling om de mensen een nieuwe betrekking aan te bieden wegens ontstentenis van betrekking, geformuleerd in het besluit van terbeschikkingstelling. Het gaat dan om een reffectatie, maar het is slechts voor enkelen een oplossing. Resten nog de mensen die wel over een grote expertise beschikken, maar die niet herplaatst kunnen worden. De Vlaamse reffectatiecommissie moet hen uiteindelijk als administratieve kracht aan de scholen toevoegen en dat vindt de heer Achten verschrikkelijk. ACOD Onderwijs hoopt dat het parlement in de uitvoeringsbesluiten probeert ervoor te zorgen dat die mensen op zijn minst in het zorgteam van scholen terecht kunnen komen en daar taken kunnen opnemen in het gewoon onderwijs waarmee ze de competentieontwikkeling in de hand werken. Dat kost niets.

Een decreetsaanpassing is wel nodig voor de vele tijdelijke personeelsleden die ook over de nodige expertise beschikken en vooralsnog als TADD'er tewerkgesteld zijn. Als zij hun job in het buitengewoon onderwijs verliezen, dan moeten ze opnieuw op nul starten, omdat de anciënniteitsopbouw gebeurt per ambt. Ook voor hen moet zeker een oplossing worden gezocht, besluit de spreker, en dat kan alleen via een wijziging van het decreet inzake de rechtspositieregeling van de personeelsleden.

Mevrouw *Katrien Cerpentier*, nationaal secretaris COC, vond het COC-standpunt in het protocol duidelijk genoeg. Er is derhalve geen aanvullende nota. Het standpunt besteedt zeer veel aandacht aan het gemeenschappelijk curriculum, dat niet langer altijd gemeenschappelijk te noemen is zodra de sticordi-maatregelen van toepassing worden. Er is principieel bezwaar tegen aangetekend omdat het ontwerp van decreet dat stuk niet toepast voor de leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, maar het effectief inschrijft voor alle leerlingen van alle niveaus van basis- en secundair onderwijs. Dat impliceert grondige

wijzigingen. Sticordi-maatregelen zijn didactische en pedagogische maatregelen, door leerkrachten, om leerlingen te helpen. Het ontwerp van decreet wil dat nu verankeren met een enge definitie. Enerzijds stelt men dat het parlement de eindtermen die moeten worden bereikt, zal vastleggen. Voor de leerplandoelstellingen moeten experts uit het werkveld gehaald worden. Het ontwerp van M-decreet stipuleert dan weer dat de scholen en de klassenraden van die eindtermen en leerplandoelstellingen kunnen afwijken. Dat kan ten individuelen titel door een leerkracht anders ingevuld worden. COC vraagt zich af wat dan nog de waarde is van het diploma dat de jongeren halen. Het gemeenschappelijk curriculum betekent de facto dat bepaalde doelstellingen gehaald en derhalve verworven zijn. Bij afwijkingen daarvan, wordt de waarde van het diploma twijfelachtig.

Het moet voor COC ook mogelijk blijven om klassikaal onderwijs aan te bieden. Het motto moet zijn dat leerlingen in het gewoon onderwijs terechtkomen als het kan, en in het buitengewoon als het moet.

Het gemeenschappelijk vakbondsfront heeft een probleem met gon/ion gesignaleerd dat al diverse jaren aansleept en voor het eerst is aangekaart in 2010. In 2014 is er nog niets verwezenlijkt wat betreft de arbeidsomstandigheden van wie er al werkt. Dat moet in orde zijn vooraleer over iets anders en over uitbreiding via gon/ion nog gepraat kan worden.

Het VN-verdrag stipuleert in een toegevoegd protocol duidelijke taken voor het parlement, stelt de spreekster. Dat parlement vult de realisatie van het VN-verdrag evenwel alleen in met verplichtingen voor leraar en klas. De opdracht voor het parlement bestaat er echter ook in middelen ter beschikking te stellen, voor competentieopbouw, voor het onderbouwen van de uitgewerkte visie en het ondersteunen van de leerkracht in de klas.

De timing van het ontwerp van decreet zit ook voor het COC fout. Het laten ingaan voor de CLB's per 1 januari 2014 is niet haalbaar. Bovendien verdrinken zij in het werk door de gevolgen van het decreet Integrale Jeugdzorg dat per 1 maart 2014 voor heel Vlaanderen van kracht wordt. Het voorliggende ontwerp van decreet nu al loslaten op het werkveld, is voor COC ongehoord.

In Onderwijsdecreet XXIII is een amendement goedgekeurd voor het vrijstellen van 109 detacheringen in het kader van de competentieontwikkeling. Het engagement van de overheid in het kader van ontwerp van decreet stipuleerde echter ook dat met Onderwijsdecreet XXIV de competenties van de personeelsleden duidelijk zouden worden uitgewerkt. De onderhandelingen zijn achter de rug en er staat geen letter op papier over competentieontwikkeling, geeft de spreekster aan.

Mevrouw *Marianne Coopman*, algemeen secretaris COV, sluit zich volkomen aan bij de respons over de timing van mevrouw *Cerpentier*. Er is een wederzijds engagement waarbij ook de overheid haar verplichtingen moet nakomen. Gedurende vijftien jaar is gezegd dat men wel wil evolueren naar leezorg, mits daarvoor een degelijk budgettair kader werd ontwikkeld en voorzien werd in individuele ondersteuning. Ook het reëel risico op overbevraging was besproken, net als de vraag om middelen en een plan voor competentieontwikkeling en de effectieve realisatie van de waarborgen uit het VN-verdrag. Zomaar toegang geven, biedt geen oplossing en komt niet tegemoet aan het doel om leerlingen leerkansen te geven. Dat heeft voornamelijk te maken met wat de leraar kan realiseren. De leerkracht schuilt juist in wat de leraar kan toevoegen aan het leerproces. Het succes van goede leerprocessen komt dus voort uit het leerkrachtig zijn van leraren. Een concrete timing vooropstellen, is derhalve moeilijk, stelt de spreekster, al toont COV zich bereid om verder mee te onderhandelen over een aangeleverd stappenplan.

COV stelt wel een aantal evoluties vast. Zo is men overgestapt op een ICF-kader (International Classification of Functioning), waarmee men expliciet koos voor een realistische visie waarbij de types toch nog medisch gedefinieerd worden. Bij de samenvoeging van types 1 en 8 start men al met ICF. De instrumenten om dat verder in kaart te brengen, moeten nog verder ontwikkeld worden. Er is nog veel werk aan de winkel.

Het M-decreet laten ingaan per 1 september 2014 is voor COV niet haalbaar om vier redenen. Ten eerste ontbreken nog de uitvoeringsbesluiten over het oprichtingsdossier en de programmatienormen voor type 9. Als men op 1 maart daarmee klaar moet zijn, dan is dat onmogelijk, stelt de spreekster. Voorts kunnen procedures niet overgeslagen worden. Ten tweede dient ook nagegaan welke impact de programmatie heeft op de lestijdenpakketten van de hele school. Bij programmatie voor de hele school wordt de teldatum voor de eerste schooldag van 1 oktober in acht genomen in plaats van de eerste schooldag van februari. Tussentijds stromen nog leerlingen in. Het kan niet dat scholen lestijden verliezen daardoor. Ten derde moeten de gevolgen van de degressieve lestijdenscalen op de omvorming van het basisaanbod worden ingeschat. Als die er zijn, is een overgangsmaatregel aangewezen, meent COV. Tot slot moet ook het leerlingenvervoer nog uitgetekend worden.

Met betrekking tot de competentieontwikkeling zou al een overleg moeten lopen, dat evenwel nog niet is opgestart. Dat overleg moet ernstig gevoerd worden, omdat de competentieontwikkeling zelf voelbaar moet zijn voor de leraren die het in de praktijk zullen moeten waarmaken.

Voor gon/ion geldt het reeds aangevoerde standpunt van het gemeenschappelijk vakbondsfront. In eerste instantie moet er duidelijkheid zijn over de werkvoorwaarden. Goede werkvoorwaarden maken dat leraren kunnen doen wat moet, besluit mevrouw Coopman.

1.3. *Replieken*

Mevrouw *Elisabeth Meuleman* stelt vast dat men op dezelfde golflengte zit. Dat er aan de rechten niet volledig is voldaan voor onderwijs, komt volgens het lid omdat er vanuit de overheid niet volkomen is voldaan aan de plichten voor een redelijke implementatie. Het lid ziet een compromis dat niet echt volstaat, om toch maar met iets van start te kunnen. Begrijpt ze goed dat men wel met het decreet aan de slag kan, mits een andere timing? Of verwacht men nog heel fundamentele wijzigingen om het geheel aanvaardbaar te maken?

De heer *Jo De Ro* merkt dat de vakorganisaties sterk begaan zijn met de werkonzekerheid die het geheel schept als men er meteen mee aan de slag gaat. Die is er altijd bij transitieperiodes, maar de eerste zorg is het verlies aan competenties. Het lid vreest ook dat mensen met de nodige competenties zullen afvloeien naar sectoren zoals Welzijn, waar men ook een tekort aan die competenties kent. Dat vindt het lid een verlies van opgebouwde competentie in het buitengewoon onderwijs. Zijn er ook cijfergegevens voorhanden in dat verband? Om hoeveel mensen gaat het? De schrik zit er diep in vooral wat arbeidsplaatsen betreft, maar ook inzake verlies aan competenties in het onderwijs. Dan gaat het niet louter over de arbeidsonzekerheid, maar ook om het feit dat ze door op vele plaatsen te moeten werken en door slechte arbeidsvoorwaarden, het onderwijs definitief zouden verlaten.

Mevrouw *Irina De Knop* wil graag enige verduidelijking bij het punt waar het CGKR zich zorgen maakt over het feit dat recht op inclusief onderwijs afhankelijk wordt gemaakt van de mogelijkheid van een leerling om een gemeenschappelijk curriculum te volgen. Tegelijk wordt door mevrouw Cerpentier aangevoerd dat de sticordi-maatregelen het volgen van

zo'n gemeenschappelijk curriculum bedreigen. Hoe zit het met die tegenstelling? Wat met opleidingsvorm 4? Die zou niet helemaal sporen met het principe van inclusief onderwijs.

De heer *Boudewijn Bouckaert* hoort vermelden dat er wel eindtermen zijn, waarvan de klassenraden dan weer kunnen afwijken volgens het ontwerp van decreet. Tijdens de vorige hoorzitting is gesteld dat men die leerlingen kan toelaten en dat er gewerkt moet worden met compensatie en dispensatie. Het lid vond het bijzonder overtuigend. Hoe wil men dat probleem oplossen? Door strak vast te houden aan de eindtermen? Dat verhindert een oplossing voor de bedoelde leerlingen. Het lid ziet niet in hoe inclusief onderwijs mogelijk is zonder dat de klassenraden van de eindtermen kunnen afwijken.

De heer *Jos De Meyer* heeft begrepen dat de vakorganisaties pleiten voor uitstel van invoering. Mevrouw *Coopman* besprak specifiek de aanvangsdatum van 1 maart 2014 voor type 9. Als er met de suggestie van uitstel rekening wordt gehouden, tot welke datum wil men dat dan verschuiven? Daarbij dient rekening gehouden met het feit dat na aanvraag een beoordeling moet volgen van de administratie en dat scholen die het type 9 kunnen inrichten, zich ook grondig moeten kunnen voorbereiden. Het lid richt zich meteen ook tot de onderwijskoepels met zijn vraag.

Mevrouw *Marianne Coopman* merkt op dat in eerste instantie uitvoeringsbesluiten vereist zijn, dat betekent eind april 2014. Naargelang wanneer dat gebeurt, kan er een concrete datum naar voren worden geschoven. Het lijkt haar alvast zeer onrealistisch het naar het einde van het schooljaar te verschuiven, omdat starten de facto moet gebeuren bij het begin van een schooljaar. Uitstel van minstens één schooljaar is derhalve aangewezen. De geëigende procedures binnen alle vormen van onderwijs vragen daarom.

De heer *Jos De Meyer* specificeert dat het hem gaat om de aanvraagdatum voor type 9 die vooralsnog op 1 maart 2014 staat. Dat hoeft niet per se einde of begin schooljaar.

Mevrouw *Coopman* herhaalt dat men toch best per schooljaar werkt.

Wat moet er zeker geregeld zijn om te kunnen starten met de uitvoering van het M-decreet? Het standpunt van het gemeenschappelijk vakbondsfront met betrekking tot gon/ion lijkt haar duidelijk. Voor wat de competentieontwikkeling betreft, moet het convenant afgesloten worden. Wat betreft personeelsverschuivingen zijn nog geen concrete cijfers besproken, omdat nog niemand er echt zicht op kon hebben. Nu beginnen zich evenwel bepaalde aspecten duidelijker af te tekenen en zouden er cijfers naar boven kunnen komen om dan samen met de koepels te bespreken. COV schreef in het protocol specifiek in dat het de personeelsbewegingen nauwgezet zou opvolgen. Desnoods zou men vragen om aangepaste maatregelen om te veel ongelukkige toestanden te vermijden. Daarvoor moet de praktische omvang echter afgewacht worden.

Mevrouw *Katrien Cerpentier* onderstreept dat het voorliggende ontwerp van decreet geen inclusief onderwijs realiseert. Wat het gemeenschappelijk curriculum en de sticordimaatregelen betreft, stelt zij dat het ontwerpdecreet toelaat dat leerlingen in een klas vrijgesteld worden van initiële doelstellingen, die zijn vastgelegd in het kader van de eindtermen en de leerplannen. Ze vallen weg, worden door andere vervangen of er worden doelstellingen toegevoegd. Dat begint in het basisonderwijs. Het bewuste kind vervolgt zijn traject naar het secundair en hoger onderwijs. Op zeker ogenblik moet men zich de vraag stellen wat nog de waarde is van een diploma, als er na een heel traject van compensatie en dispensatie een reeks doelstellingen niet nagestreefd en niet gehaald zijn. Hoe zit het met de gelijke behandeling? Dat is één van de consequenties, benadrukt de sprekerster:

er wordt gevraagd om kinderen met specifieke onderwijsbehoeften gelijk te behandelen, terwijl er ongelijkheid gegenereerd wordt.

De heer *Jo De Ro* meent dat er rechtsinstanties waken over de gelijkheid van alle Belgen. Hij heeft ook begrepen dat, op voorwaarde dat er sprake is van proportionaliteit, men ook ongelijkheid mag inbouwen. Uit de getuigenissen bij de vorige hoorzitting onthoudt hij dat er een sterk pleidooi is om bepaalde kinderen, die door andere omstandigheden dan luiheid of incompetentie niet over een lat raken, de mogelijkheid te bieden dat doel wel te halen. Voor kinderen met een fysieke handicap is het duidelijker dan voor bijvoorbeeld kinderen met leerstoornissen, stelt het lid, en dat zonder de kwaliteit van het onderwijs op te offeren. De kracht van een klassenraad is juist dat die van bepaalde lijnen kan afwijken ten behoeve van het kind in kwestie. De heer *De Ro* haalt het voorbeeld aan van anders-talige nieuwkomers die aan de eindtermen van tweede of derde landstaal niet voldoen, maar aan alle andere wel. Scholen die vooruit kijken, geven die kinderen net zo goed het diploma van secundair onderwijs. Dat diploma verliest daarbij niet aan waarde. Wat behelst het pleidooi van de vakorganisaties? Dat men vreest dat kinderen via de maatregelen in het basisonderwijs wel zouden worden geholpen en daarna niet meer, waarmee de rechten van dat kind geschaad zouden worden? Of is het de bedoeling decreten zo te maken dat men de lat zo gelijk wil leggen dat op einde van de rit kinderen voor wie de decreten juist opgesteld worden, niet meer voldoen?

Mevrouw *Katrien Cerpentier* beklemtoont dat er nooit sprake van is geweest dat men nooit sticordi-maatregelen zou mogen nemen of dat een klassenraad niet zou mogen afwijken. Men wijst er alleen op dat onderwijs eigenlijk een collectief gebeuren is. Als in een grote groep kinderen de mogelijkheid bestaat om voor allemaal ten individuen titel een aanpassing van het leerplan te voorzien, dan werkt de leerkracht uiteindelijk niet langer in een omgeving waar eindtermen en doelstellingen van leerplannen als doel vooropstaan. Dat mondt onherroepelijk uit in de vraag naar de waarde van doelstellingen en diploma.

De heer *Jo De Ro* haalt het voorbeeld aan van de jongen die dank zij de sticordi-maatregelen zijn diploma secundair onderwijs heeft gehaald en intussen aan de Technische Universiteit Delft voor ruimtevaartingenieur studeert. Als die lijn doorgetrokken wordt, dan zou die jongen geen toelatingsbewijs hoger onderwijs in zijn bezit hebben en zou zijn talent vergooid zijn, meent het lid. Hij stipt aan dat het hoger onderwijs dan wel nog iemand kan toelaten op basis van een toelatingsexamen.

De heer *Boudewijn Bouckaert* is van mening dat een diploma ergens voor staat en dat dit gehandhaafd moet worden, al roept dat het dilemma op dat er een probleem ontstaat als men eist dat iedereen aan dezelfde eindtermen moet voldoen. Daarom wordt voorzien in gelijkwaardige compensatie voor de aspecten waaraan niet kan worden voldaan. Het lid meent te verstaan dat er wordt gevreesd voor ontsporingen. Dat wil hij in de besprekingen meenemen onder de noemer bewaking van de kwaliteit van diploma's.

Mevrouw *Katrien Cerpentier* legt nog uit dat voor opleidingsvorm 4 de eindtermen en leerplandoelstellingen van het gewoon onderwijs worden nagestreefd. Er wordt in het ontwerp van decreet wel in de mogelijkheid voorzien om de opleidingsvorm te koppelen aan een samenwerkingsverband met het gewoon onderwijs. Dat staat haaks op elkaar: buitengewoon onderwijs en dan toch het gemeenschappelijk curriculum volgen. Daar rijzen nog een aantal problemen.

Veel in het ontwerp van decreet is echter nog onduidelijk omdat er nog geen uitvoeringsbesluiten zijn, beaamt ook mevrouw *Cerpentier*, al gaat het om een zeer fundamentele her-

vorming van het onderwijs. Er is een grote impact op het gewoon onderwijs en het vraagt om een ander soort van leraar met een andere kijk op kinderen. Leerkrachten hebben voor die omschakeling tijd nodig, oppert de spreekster. Dat geldt niet alleen voor opleidingsvorm 4 of het basisaanbod, maar ook voor de leerkrachten in het gewoon onderwijs.

De heer *Georges Achten* betreurt dat met de onderhandelingen voor het ontwerp van decreet niet met fiches (met onder andere cijfermateriaal) is gewerkt waaruit de uitvoeringsbesluiten nadien te distilleren zijn, zoals voor andere Onderwijsdecreten wel het geval is geweest. Dat maakt vooraf duidelijk welke kant het opgaat. Nu weet niemand wat er met de jobs staat te gebeuren en met de invulling ervan. Die ongerustheid groeit dagelijks en de indianenverhalen steken steeds meer de kop op, besluit de heer Achten.

2. Onderwijskoepels en inrichtende machten

2.1. Vragen en opmerkingen van de leden

Mevrouw *Irina De Knop* komt terug op de vraag rond het gemeenschappelijk curriculum. Het lid herinnert aan de slogan uit een filmpje van GRIP: leerlingen moeten niet mee kunnen om mee te doen. Hoe staan de koepels tegenover de stelling dat leerlingen een gemeenschappelijk curriculum moeten kunnen volgen en moeten ze dan ook de facto de eindtermen halen? Is het voor bepaalde kinderen niet belangrijker dat ze mee kunnen doen dan dat ze echt het diploma secundair onderwijs halen?

Men houdt vast aan de veeleer medisch geïnspireerde typologieën. Het lid refereert aan de stelling van het CGKR dat men daarmee mensen in hokjes stopt. Daarmee wordt meteen in vraag gesteld of het nodig is op die manier te werken. Er wordt in die zin verwezen naar het ICF-model, dat anders werken mogelijk maakt. Het lid uit kritiek op het te strak vasthouden aan de typologieën, zo erg zelfs dat er in het buitengewoon onderwijs nog worden bijgemaakt. Hoe zien de koepels dat?

Gon/ion moet het smeermiddel zijn voor de overgang naar inclusief onderwijs. Een wezenlijk onderdeel is de begeleiding van gon in het gewoon onderwijs, om de competentieontwikkeling bij leerkrachten ingang te doen vinden. Is het onoverkomelijk dat in het ontwerp van decreet geen rekening is gehouden met een grondige evaluatie van gon/ion? Moet men daarop wachten?

Mevrouw *Kathleen Helsen* herinnert eraan dat de koepels de ingangsdatum van het decreet willen uitstellen. Gaat het dan om het volledige decreet? Het lid ontvangt namelijk vragen van type 5-scholen en revalidatiecentra om voor hun onderdelen al van start te kunnen gaan met wat voorligt.

Wat met de professionalisering? Moet die gerealiseerd worden voor het decreet effectief kan ingaan? Hoe zien de koepels de timing?

De heer *Jo De Ro* wil ook van de koepels weten of er cijfers voorhanden zijn en of zij al berekeningen hebben gemaakt. Wat leren ze eruit en is er ongerustheid gerezen? Wat zijn de conclusies?

Het lid deelt de bezorgdheid in de bijkomende de nota van het VSKO over het mogelijk onthaal van leerlingen OV3 die overstappen van het buso naar het gewoon onderwijs. Zullen ze daar even warm en goed omringd worden met het oog op instroom in de arbeidsmarkt? De buso-scholen die het lid kent, kunnen bogen op een zeer hoge tewerkstellingsgraad binnen drie maanden na afstuderen. Hebben de koepels een beter zicht op

de ongekwalficeerde uitstroom en jongeren die er lang over doen om in de arbeidsmarkt in te stromen?

Wat is voor de koepels een realistische en haalbare termijn voor het einddoel? Over hoeveel schooljaren gaat het dan?

Mevrouw *Elisabeth Meuleman* sluit zich aan bij de vraag over het inschrijvingsrecht voor leerlingen die niet het gemeenschappelijk curriculum kunnen volgen en derhalve op grond van een aangepast curriculum onderwijs zullen volgen. Het lid herinnert eraan dat in de vorige zitting er op is gewezen dat het decreet voor interpretatie vatbaar zou zijn op dat vlak. Hoe lezen de koepels dat?

Mevrouw *Vera Celis* sluit aan bij de vraag over de timing van de heer De Ro. Van mevrouw Ann Verreth wil ze graag bijkomende uitleg bij de terminologische voetnoot in de tekst van VSKO, namelijk dat het onbegrijpelijk is dat “dispenseren in het M-decreet een invulling krijgt, wars van elk taalgevoel.”. Wat moet dispenseren dan aan inhoud veronderstellen?

2.2. *Antwoorden van de onderwijskoepels in inrichtende machten*

De heer *Luc Coppieters*, pedagogisch begeleider POV, geeft aan dat het provinciaal onderwijs er vooral om gekend is kansarme groepen in onderwijstypes tso en bso te krijgen. Er worden bepaalde trajecten gelopen waarbij het vaak zelfs onmogelijk is om het volledige curriculum te doorlopen. Een klassenraad heeft nog altijd de autonomie om bepaalde vragen te beantwoorden. De vraag is waar men de lijn trekt van dispensering en compensatie. De ruime ervaring maakt dat het vrij goed gaat, stelt de spreker, al geeft hij toe dat er soms wel eens iemand doorglipt die niet meteen op de arbeidsmarkt terechtkomt. De meesten vinden wel hun plekje. Om die reden uitsluiten, kan niet, oppert hij.

Leerkrachten moeten duidelijk weten waar het om gaat. Ze zijn opgeleid om les te geven en moeten plots met problematieken omgaan waarop ze geen zicht of vat hebben. Degelijke opleiding is noodzakelijk. De heer Coppieters besluit met een boutade: “De grootste ongelijkheid is de gelijkheid van de ongelijken”.

Wat betreft de typologieën en het ICF-model, kan uit het protocol worden afgeleid dat men dat slechts als een kleine stap voorwaarts beschouwt. POV wil naar een volledig pakket in verband met leezorg, de matrix. De middelen zijn voorlopig een probleem, maar dat impliceert niet dat men alles maar moet vergeten, meent de spreker. Het ICF-model krijgt van iedereen steun, omdat belangrijk is wat een leerling wel kan en niet wat hij juist niet kan. In het protocol stelt POV ook dat het ontwerp van decreet geen eindstadium mag zijn. Er is slechts een klein begin gemaakt met een lang verhaal.

Gon/ion kan een smeermiddel zijn, maar een van de bevindingen uit het OBPWO-onderzoek was dat er heel veel geld gaat naar gon/ion, en soms ook onterecht. De expertise die door het ontwerp van decreet verloren zou gaan, kan er evenwel voor aangewend worden. Maar ook dat vraagt veel middelen.

Bij het partieel invoeren van het decreet, heeft men twijfels, omdat de randvoorwaarden allemaal samenhangen. Het lijkt moeilijk al dingen in gang te zetten en daar budget voor uit te trekken om dan vast te stellen dat er geen budget meer is voor andere zaken. De budgetten buiten beschouwing gelaten, is er geen probleem om een aantal aspecten al ingang te laten vinden.

Qua timing refereert de spreker aan Finland waar er negen jaar gewerkt is vooraleer de hervorming door te voeren. Dat wil men liever niet zien gebeuren. Enig uitstel, een jaar, kan best, maar dan nog zal men niet rond zijn met professionalisering en competentieontwikkeling. 2020 vind de heer Coppieters wel een mooie vooropstelling, maar echt voorstellen kan hij het niet.

De koepels hebben inderdaad berekend wat het decreet zou betekenen in cijfers voor de scholen, het aantal leerlingen, en voor de werkzekerheid. Daar is POV mee begaan omwille van de competenties. Eén school uit het bijzonder onderwijs met een 300-tal leerlingen types 1 en 8 zou terugvallen op 120 leerlingen. Dat is een bloedbad voor de leerkrachten en de school. Daarbij komen nog de randeffecten op leerlingenvervoer en dergelijke. Het zijn reële cijfers en die kunnen ter beschikking gesteld worden. Grootste punt is dat men niet weet wat er met die leerkrachten gaat gebeuren.

Daaraan gekoppeld wijst de heer Coppieters erop dat alles in zijn geheel bekeken moet worden. Als scholen bijvoorbeeld een goede autiwerking hebben, zouden ze eventueel een voorrang kunnen genieten, al moet dan het gelijkheidsprincipe in gedachten worden gehouden. Een stappenplan is essentieel. Het geheel moet overwogen worden. Alvast beginnen met type 9, gaat niet op. Als er problemen rijzen die nog een oplossing vergen, is het dan te laat.

De heer *Johan Vanwynsberghe*, directeur Koepelwerking OVSG, stelt dat in het ontwerp van M-decreet de cesuur eigenlijk ligt bij het gemeenschappelijk curriculum. Een school zal alle redelijke aanpassingen moeten doen om de leerlingen mee te nemen. Zolang dat niet disproportioneel is, heeft de leerling recht op goed kwalitatief onderwijs in het gewoon onderwijs. Dat sluit niet uit dat voor leerlingen waarbij de aanpassingen onredelijk of disproportioneel blijken, het gewoon onderwijs niet de juiste leerplek is. Alles hangt van school tot school af. Een inschrijving kan onder opschortende voorwaarden, maar niets belet een school om toch een kind op te nemen. Het ontwerp van decreet realiseert hoe dan ook niet ten volle de inclusiviteit.

Types 1 en 8 worden het basisaanbod buitengewoon onderwijs. Het type 9 wordt extra gecreëerd, iets waar OVSG altijd al voorstander van was. De leerlingen met ASS zitten vooralsnog verspreid over verschillende types, terwijl het van belang is dat er expertise wordt opgebouwd om leerlingen die een specifieke aanpak vragen ook optimaal te kunnen begeleiden. Specialisatie ter zake is goed. Men is ook blij met de ondersteuning die de overheid al een vijftal jaar een aantal scholen biedt met een halftijdse begeleider via SNPB. Voor het eigen net is men met acht scholen in basisonderwijs en vijf in het secundair de expertise aan het opbouwen en bundelen voor leerlingen met autismespectrumstoornissen. De spreker hoopt dat die scholen bij de programmatie van ASS de facto in aanmerking komen en dat de expertise daar niet vergooid wordt.

Doel van het VN-verdrag, met name een handicap niet langer als dusdanig en dus als medisch probleem beschouwen, maar als een afstemmingsprobleem in onderwijsbehoefte van de leerling en de onderwijsomgeving, moet bereikt worden via de eerste stap, namelijk de realisatie van het basisaanbod. De onderwijsbehoeften worden daar in samenspraak tussen school en CLB bepaald. Het zorgcontinuüm realiseren in scholen en onderwijs afstemmen op de individuele noden zal nog heel wat inspanningen vergen, voorspelt de heer Vanwynsberghe. Het is een hele uitdaging, waarvoor competentieontwikkeling cruciaal is.

Qua timing, moet een aantal zaken de facto uitgesteld worden. De programmatie type 9 laten ingaan per 1 september 2014, noemt de spreker onrealistisch. Het basisaanbod

realiseren moet op te korte termijn gebeuren om het goed te doen en om scholen die type 1 en/of 8 hebben toe te laten zich aan te passen.

De tijd die nodig is, hangt voor de spreker nauw samen met de professionalisering. Onderwijsdecreet XXIII had het over 105 vte die ter beschikking zouden zijn. Met het laatste programmadecreet is er een omzetting van vte naar budget gebeurd. Tegenover de 105 vte stonden geen werkingsmiddelen maar enkel personeelswedden. Het ging louter om leerkrachten. Als men echter een variatie aan deskundigheid wil binnenhalen, met respectievelijk hogere en lagere kostprijs, dan rekent men intussen op 65 personen om de competentieontwikkeling te realiseren voor het hele leerplichtonderwijs over de netten heen, of ongeveer 3000 scholen. Met het basisaanbod kunnen goede stappen gezet worden maar duurzame investering in competentieontwikkeling is essentieel. Met 65 mensen voor het inclusienetwerk, ASS-ondersteuning en ondersteuning van alle scholen basis- en secundair, voor de realisatie van het zorgcontinuüm en de sticordi-maatregelen, komt men er volgens de spreker niet. Dat brengt hetzelfde probleem als voor de pedagogische begeleiding, met één adviseur voor 40 scholen.

Er is twintig jaar gediscussieerd over inclusief onderwijs. Alles begon met de Verklaring van Salamanca in 1994. Er is intussen een eerste stapje gezet. Die stap moet gezet worden, meent de spreker, maar hij pleit ten eerste voor een ruime periode die de scholen toelaat de inspanningsverplichting na te komen en zich te professionaliseren. Mits de juiste omkadering om de ondersteuning te realiseren, heeft hij het over ten minste één legislatuur.

Gon/ion kan de nodige expertise leveren voor de competentieontwikkeling, stelt de heer Vanwynsberghe overtuigd. Hij betreurt dan ook dat het niet ten volle is meegenomen in het ontwerp van decreet.

Er is een zeer rudimentaire bevraging gebeurd in de scholen, waaruit zeer sterke verschuivingen naar voren kwamen. In realistisch perspectief, wordt de monitoring uiterst belangrijk, poneert de spreker. Leerlingen die in een bepaald type zijn ondergebracht, behouden dat attest tot ze van niveau veranderen. Verschuiving zou geleidelijk moeten gebeuren. Ook de monitoring door de overheid moet op realistische basis gebeuren. Als de twee inspecteurs voor diagnostiek binnen de CLB-sector gaan focussen op kwantitatieve gegevens, dan wordt het een drama voor vele leerlingen, stelt de heer Vanwynsberghe. Hij hoopt dat de CLB's de diagnostiek correct kunnen voeren, maar op zeker ogenblik ook kunnen beslissen dat, hoewel een kind nog niet ten volle in een bepaald type aan bod kan komen, een gemotiveerde afwijking verantwoord is, gezien de onderwijsbehoefte. Anders dreigen heel wat leerlingen tussen wal en schip terecht te komen. De spreker refereert aan het feit dat de CLB-sector in het vorige jaar deels geattesteerd heeft op basis van de gon/ion-visietekst. Realistisch omgaan met de principes is de boodschap voor iedereen.

Mevrouw *Ann Verreth*, secretaris-generaal VSKO, pleit qua timing in eerste instantie voor een schooljaar uitstel, om de eerste stap goed te kunnen zetten. Of het decreet daarmee dan onmiddellijk gerealiseerd kan worden, is een andere zaak. Dat vergt competentieontwikkeling, een stappenplan enzovoort. Na vijftien jaar kan echter wel die eerste stap gezet worden, vandaar het protocol van akkoord.

Blijven de typologieën te medisch? Dat is allicht zo: het medische aspect blijft overheersen. De nieuwe typologie behelst evenwel geen oude wijn in nieuwe zakken, onderstreept de spreekster. Dat ziet men vooral in het basisaanbod, zo luidt het. De vraag om een schooljaar uitstel is niet louter ingegeven door het feit dat de contouren voor type 9 nog niet duidelijk zijn uitgezet, maar ook vanuit het besef dat een basisaanbod veel meer is dan het samenvoegen van twee bestaande types. Het stoelt ook op een afweging van de

onderwijsbehoefte en niet langer op medische of semimedische criteria. Moet de ingangsdatum al dan niet voor het hele decreet uitgesteld worden? VSKO is ervan overtuigd dat voor bepaalde onderdelen zoals de ziekenhuisscholen alles in werking kan treden zoals voorzien. Het grootste deel van het decreet vraagt wel om uitstel.

De scholen buitengewoon onderwijs zijn in het najaar 2013 bevraagd. In de aanvullende nota staan een aantal cijfers. Voor type 9 zou het niet om een groter aantal kinderen gaan dan vermoed. Met de definitie zoals in het ontwerp decreet opgenomen komt men op 4500 leerlingen. In 90 percent van de gevallen beschikken de eigen scholen over een autiwerking of een variatie daarop. Dat impliceert dat vele scholen ook werkelijk geïnteresseerd zijn in die programmatie.

Wat betekent het aan personeelsverschuivingen? Op macroniveau zou men qua personeelsvolume ongeveer quitte spelen. Gelet op de manier waarop het net in het buitengewoon onderwijs georganiseerd is, zullen er wel degelijk verschuivingen zijn op meso- en microniveau.

In de aanvullende nota is ook een bedenking opgenomen over OV3 en de zorg over de instroom in het arbeidscircuit. Door de opbouw van OV3 en de manier waarop het traject wordt doorlopen, kunnen relatief goede cijfers gerealiseerd worden. Een verhoogde aandacht voor reïntegratie in het gewoon onderwijs is niet de facto slecht, maar de vrees leeft dat de kwalificatie zou kunnen verminderen door het minder duidelijke traject en het meer op maat verstrekte traject dat ze elders zouden kunnen krijgen.

Met de terminologische voetnoot in de tekst, wilde VSKO vooral aangeven dat in elk taalgebruik dispensereren betekent dat men iets wegneemt. In voorliggend geval moet uitgelegd worden dat het ook kan impliceren dat er iets wordt toegevoegd. Dat is moeilijk te vatten, stelt de spreker.

Met betrekking tot het gemeenschappelijk curriculum en het individueel traject op maat, merkt mevrouw Verreth bijkomend op dat er ook nog het protocol is, en de manier waarop met het VN-verdrag moet worden omgesprongen. Ook die omvat een aantal afwegingen.

Kan men zonder duidelijkheid over gon/ion met het decreet starten? Ook voor VSKO is er veel onduidelijkheid, vooral over hoe men in de scholen met gon/ion moet omgaan in de toekomst. Er zijn diverse interpretaties, tot zelfs de afschaffing van ion. Duidelijkheid is essentieel.

Wat met de start van de programmatieprocedure voor type 9? Als er een uitstel van een jaar zou komen voor een fundamenteel deel van het decreet, dan moet de programmatieprocedure starten als ook het uitvoeringsbesluit er is, als de contouren duidelijk zijn.

Mevrouw *Inge Van Trimont*, directeur permanente ondersteuningscel GO!, stipt aan dat voor het GO! inclusief onderwijs de norm zou moeten zijn. Het onderwijslandschap is er nog niet klaar voor, maar er kan met het ontwerp van decreet al wel een belangrijke stap worden gezet. Dat impliceert de facto dat over het gemeenschappelijk curriculum moet worden nagedacht, tegelijk met de betekenis daarvan voor kinderen in een inclusieve setting. Inclusief onderwijs impliceert dat men kinderen bekijkt vanuit hun potentieel en niet vanuit hun beperkingen. Voor een aantal kinderen en jongeren moet dan aanvaard worden dat ze niet het gemeenschappelijk curriculum halen, maar wel deelcertificaten kunnen halen die relevant zijn en die ze nodig zullen hebben om onder meer op de arbeidsmarkt te functioneren. Wat ultiem belangrijk is, is dat het traject voor ouders en kinderen duidelijk is, alsook de mogelijke uitkomst. Begeleiding is derhalve cruciaal.

Met een timing 2020 voor ogen, blijft het recht op een kwalitatief buitengewoon onderwijs cruciaal. De overvloedig aanwezige expertise moet benut kunnen worden om ervaring op te bouwen en te leren omgaan met inclusieve settings.

De typologieën noemt de spreker zelf ook ‘vervelend’. Men zou ze liever niet moeten hanteren, omdat het om louter medische diagnoses gaat die iets aangeven over de problematiek en mogelijke behandeling en/of prognose, maar ze brengen niets bij over de betekenis voor de onderwijscontext of wat een leerkracht ermee moet aanvangen. Ook oplossingen worden er niet door aangereikt. De switch naar het denken vanuit de onderwijsbehoefte is juist daarom zo belangrijk, oppert mevrouw Van Trimpont. Die denkmethode gaat ervan uit dat kinderen barrières kunnen ondervinden in de onderwijscontext, hetzij vanwege socio-economische of persoonlijke factoren. Het gaat om een heel ander soort van diagnostiek. Het ontwerp van decreet zet wel een uiterst belangrijke eerste stap naar dat andere denkpatroon. Het basisaanbod moet nog geoptimaliseerd worden inzake trajectverloop en inhoud, maar blijft een zeer belangrijk gegeven. Het bepaalt welke de onderwijsbehoeften zijn, wanneer iets al dan niet realiseerbaar is, of wanneer een kind al dan niet tekortgedaan wordt als het in het gewoon onderwijs blijft. De facto elke twee jaar een herevaluatie inbouwen is een positief gegeven.

Het ICF is een model dat door de WHO is ontwikkeld om de behandeling van een individu te stoelen op wat het werkelijk nodig heeft om te kunnen functioneren in elke context. Dat model gaat niet uit van persoonlijke kenmerken, maar van de interactie met de omgeving en de belemmerende en beperkende factoren die daar aanwezig zijn. Het kader biedt een houvast om over disciplines heen met ouders, leerkrachten, CLB-medewerkers, diagnosten en therapeuten gemeenschappelijk te praten over datgene waar men elkaar kan in vinden. Specifieke informatie over wat een kind nodig heeft, komt tegemoet aan de onderwijsbehoefte. Er is echter nog veel ervaring op te bouwen en derhalve vindt mevrouw Van Trimpont het goed dat de bestaande typologieën nog niet integraal opgegeven worden. Types 1 en 8 zijn volgens haar een goede oefenschool om expertise op te bouwen en leerkrachten voldoende te ondersteunen.

Het ontwerp van decreet biedt in het conceptuele deel – hoe kunnen verwijzingen naar buitengewoon onderwijs gebeuren, hoe staat men tegenover sticordi enzovoort – een belangrijke incentive voor scholen die al heel zorgzaam met hun leerlingen omgaan en al zeer trajectmatig werken. Zij moeten op die weg verder kunnen gaan. De desbetreffende artikelen zouden allicht al in het volgende schooljaar kunnen ingaan, meent het GO!. Wat de timing betreft, lijkt echt starten per 1 september 2014 moeilijk. Een schooljaar uitstel kan soelaas bieden, bevestigt ook mevrouw Van Trimpont, al zouden bepaalde onderdelen ook morgen al kunnen starten, zoals de eerdere sprekers al stelden.

Qua personeel zal het voor het bijzonder onderwijs van het GO! alleen al voor type 9 een heel verlies aan uren betekenen, vooral in het secundair onderwijs. Dat is een grote bezorgdheid. Het decreet vraagt niet alleen een aantal vaardigheden van de leerkrachten, maar ook een mindset en hart. Er zijn geen bijkomende middelen. Het is volgens de spreker essentieel dat er geen bruuske veranderingen komen in de omkadering, bijvoorbeeld plots veel minder personeelsleden. Ook het eventuele expertiseverlies moet vermeden worden. De gon/ion-problematiek lijkt haar geen probleem om het decreet in voege te laten treden.

Er is een duidelijke behoefte aan professionalisering. Na zoveel jaren discussiëren, zal niet alles meteen gerealiseerd worden, maar niets belet al een start te maken, mits mensen de ruimte en de tijd krijgen. Zij vermeldt ook 2020 als een plausibel doel.

Mevrouw *Lieve Vansintjan*, voorzitter OKO, stelt dat de kleine onderwijsverstrekkers vanuit hun eigen en eigenzinnige manier van denken hebben deelgenomen aan het debat. Ze leggen ook andere klemtonen. OKO gaat uit van een aantal vragen. Kunnen zoveel mogelijk kinderen in de scholen terecht en kan dat op de best mogelijke manier? Welke school is daarvoor nodig? Hoe worden leraar en ouders enthousiast voor het onderwijsconcept? Dan pas wordt de vraag gesteld welke organisatievorm dat mogelijk kan maken en hoe men dan wordt ondersteund.

Het ontwerp van decreet kreeg een protocol van niet-akkoord van OKO, deels om redenen die al vermeld zijn. Cruciale factor is evenwel dat het decreet de pedagogische eigenheid grotendeels ondergraaft. Heel wat maatregelen en bepalingen vormen een soort van sluitstuk om kinderen naar onderwijsbehoefte te beoordelen, maar grijpen tegelijk ver in in de vrijheid van de scholen. Zo denkt mevrouw Vansintjan aan de verschillende fasen van het zorgcontinuüm die decretaal worden verankerd. Het gaat OKO er vooral om dat de fasen van het zorgcontinuüm tot de pedagogische vrijheid van de onderwijsverstrekker moeten blijven behoren. Men vreest dat wat voorligt, zal leiden tot protocollen en tot het uitvoeren van maatregelen die het kind niet ten goede zullen komen.

De kleine onderwijsverstrekkers vrezen ook dat de CLB's een – te – belangrijke vinger in de pap krijgen in de scholen. Nadeel is dat de inrichtende machten die OKO vertegenwoordigt geen eigen CLB's hebben en dus een beroep doen op de CLB's van de andere netten. De werkwijze van de CLB's zou een impact kunnen hebben op het integrale zorggegeven van een school. Dat gaat te ver.

Als leraren enthousiast moeten blijven voor hun job, dan zal dat niet zijn door met voorgeschreven protocollen of trajecten te moeten werken. Ook de kleine onderwijsverstrekkers willen het beste voor hun leerlingen doen en vele scholen zijn al om hun inclusieve aard gekend. Er zijn ook scholen die op heel eigen wijze een samenwerking opbouwden tussen gewoon en buitengewoon onderwijs. Het ontwerp van decreet werpt obstakels op om die werkwijze door te zetten. Dat is een fundamenteel bezwaar tegen wat allemaal wordt verankerd.

Tegelijk erkent mevrouw Vansintjan dat men ook in OKO weet dat er breed maatschappelijk iets moet gebeuren. Daarvoor zitten de grote onderwijsverstrekkers volgens mevrouw Vansintjan in het debat. Maar als er geen ruimte meer wordt gelaten voor wie eigenzinnig laboratoria willen opzetten en verantwoordelijkheid willen nemen vanuit hun eigen visie voor de aanpak van kinderen met specifieke moeilijkheden, dan fnuikt men de pedagogische verscheidenheid in het onderwijslandschap, zo stelt ze. OKO pleit er dan ook ten stelligste voor dat niet te doen.

Het voorliggende ontwerp van decreet vormt ook voor de kleine onderwijsverstrekkers slechts een eerste stap naar inclusief onderwijs. Er is een spreidstand gerealiseerd in het ontwerp van decreet waarmee OKO het moeilijk had. De definities van de types die overblijven, worden strikter. Ze worden geherdefinieerd. Ook dat is een zorgpunt. De courante verwijspraktijk richtte zich vooralsnog op het vinden van de beste plaats voor een kind. En dat vond mevrouw Vansintjan niet eens zo'n slecht uitgangspunt. Met de striktere typologie zou men wel eens verder van echte inclusie af kunnen staan. Men is ervan overtuigd dat die stap in de toekomst teruggedraaid moet worden. Het basisaanbod is een eerste poging om afstemming te bekomen qua onderwijsbehoefte, maar de rest is er ook nog, besluit ze.

Van professionalisering van de leraren is OKO ook voorstander, zij het dat dat voor hen een permanente zorg is. Ze mag alleen niet in de plaats treden van de nood aan meer mid-

delen om het goed te doen. Om inclusie echt ten volle waar te maken, zijn meer middelen in de klas nodig, onderstreept mevrouw Vansintjan nog.

OKO kent veel gon en ion in zijn scholen en pleit ervoor in zijn protocol. Het is goed, maar beperkt. Concreet stelden de kleine onderwijsverstrekkers voor deze middelen te groeperen per school, zodat ze maximaal benut kunnen worden. Een kleine organisatorische ingreep zou voor de scholen heel wat meer ondersteuning kunnen realiseren.

Wat competentieontwikkeling betreft, keurde de commissie eerder al goed dat de kleine onderwijsverstrekkers niet in de pot van SNBP terechtkomen, maar recht hebben op een aparte invulling, met name iemand voor ASS en iemand voor de competentieontwikkeling. Zo wilde OKO het zelf ook. Er zou wel nog een amendement voor moeten worden voorgelegd, heeft mevrouw Vansintjan begrepen.

2.3. Replieken

De heer *Jo De Ro* wil weten over de bevraging van type 9 door VSKO of ze over allerlei types verspreid zitten dan wel in een bepaald type terug te vinden zijn.

Hoe ver wil OVSG dat de oefening gaat om niet kwantitatief maar ook kwalitatief te kijken?

De heer *Boudewijn Bouckaert* verneemt dat er bij de kleine onderwijsverstrekkers creatieve vormen van samenwerking zijn tussen het buitengewoon en het reguliere onderwijs. Dit ontwerp zou dit volgens OKO onmogelijk maken. Kan dit worden gepreciseerd? Welke samenwerkingsvormen zijn er? Hoe worden die dan onmogelijk?

Het leerlingenvervoer wordt volgens mevrouw *Kathleen Helsen* niet in het ontwerp opgenomen. Bij de implementatie zullen er echter ook op dat vlak gevolgen zijn. Hoe moet dit gebeuren en wat is er noodzakelijk?

Mevrouw *Ann Verreth* heeft vastgesteld dat er een redelijke spreiding van ASS over de types was. In alle types zijn leerlingen terug te vinden die voldoen aan de definitie van type 9 maar bij een aantal types komen ze veel meer voor.

Het niet-akkoord van VSKO bij bepaalde artikels van het ontwerp van decreet was gebaseerd op elementen zoals het decreteren van de definities compenseren, differentiëren, dispenser en het zorgcontinuüm vanuit de zorg voor het behoud van de pedagogische vrijheid.

Over het leerlingenvervoer bestaat geen duidelijkheid. Als het criterium van de afstand behouden blijft, zou dit tot een volledig andere toestand kunnen leiden.

Volgens de heer *Johan Vanwynsberghe* is het de bedoeling dat er een kwalitatieve monitoring komt. Het vorige voorontwerp stelde dat men naar de kwantitatieve gegevens zou kijken. De CLB's zouden kunnen gecontroleerd worden op het al dan niet afwijken van de Vlaamse gemiddelden. Hij vindt de kwalitatieve benadering beter.

Over het leerlingenvervoer is niets vermeld. De vraag die zich stelt is hoeveel leerlingen met een bepaalde zorgvraag nodig zijn om kwalitatief onderwijs te kunnen aanbieden en hoe de spreiding daarvan in Vlaanderen is. Zeker voor het basisonderwijs pleit hij voor een spreiding van het aanbod. Hij wil lange verplaatsingen vermijden, maar men moet ook met realistische leerlingenaantallen rekening houden. De programmatienormen zijn doorslaggevend. Het criterium afstand mag niet het enige criterium zijn, zeker als men

naar ASS-programmatie zou gaan. De leerlingen met ASS-problematiek in de scholen waarmee hij ervaring heeft, zitten verspreid. In sommige scholen zijn die aantallen beperkt en die scholen profileren zich daar in beperktere mate op. De scholen die er meer aandacht aan besteden, hebben vier à vijf jaar geleden al gekozen om er op in te zetten. Eén van de criteria was minstens tien leerlingen met deze problematiek hebben. Het blijft een moeilijke oefening om te bepalen hoe men expertise kan opbouwen met de verschillende zorgvragen versus de spreiding.

De heer *Luc Coppieters* vult in verband met het leerlingenvervoer aan dat men rekening moet houden met die leerlingen die door het M-decreet geen toegang meer hebben tot het buitengewoon onderwijs en daardoor ook geen gratis busvervoer meer kunnen krijgen, waar dit vroeger wel het geval was. Er zijn daar ook kwetsbare groepen bij bijvoorbeeld op financieel vlak. Wat gaat men daar mee doen? Deze vragen zullen zich gaan stellen en daar is op dit ogenblik geen antwoord op.

Mevrouw *Lieve Vansintjan* verduidelijkt dat ze wilde aantonen dat het oprichten van nieuwe scholen en types bemoeilijkt wordt. Dit moet nu door een hele procedure van goedkeuring met een advies van de Vlor. Niet alle scholen vallen onder de vrijekeuze-regeling. Er is daarenboven nog de problematiek van de kleine onderwijsverstrekkers die vaak elkaars concurrent zijn op het vlak van de vrije keuze. Dit speelt een rol en is verbonden aan de striktere definitie van de typologie. Er is niet alleen de keuze van een bepaald type van school maar ook de keuze van de pedagogische eigenheid. De combinatie van maatregelen stemt tot bezorgdheid.

De heer *Johan Vanwynsberghe* vestigt er nog de aandacht op dat voor een aantal types een multidisciplinair onderzoek vereist is dat een belangrijke kostprijs met zich meebrengt. Hij pleit ervoor dat deze kostprijs geen belemmering zou vormen. De gespecialiseerde instanties kampen daarenboven met wachtlijsten. Bij de wijziging van niveau, bijvoorbeeld bij type 9, is het niet duidelijk of dat onderzoek opnieuw moet worden uitgevoerd. Blijft het verslag van een psychiater volstaan? Als dit niet zo zou zijn, dan zou het kunnen dat een leerling niet kan doorstromen door de wachtlijsten en een jaar verliest.

3. CLB's

3.1. Vragen en opmerkingen van de leden

Mevrouw *Kathleen Helsen* heeft begrepen uit het standpunt van de internettensamenwerkingscel (ISC) dat de ingangsdatum moeilijk haalbaar is omdat het ontwerp van decreet bepaalt dat de artikelen die betrekking hebben op de CLB's al in werking zouden treden vanaf 1 januari 2014. Belangrijk is dat de omkadering en de middelen, in combinatie met een gesloten enveloppe, een knelpunt vormen. De nota stelt duidelijk dat dit niet haalbaar is. Zijn er schattingen over de toename van de werklast als gevolg van dit ontwerp? In het verleden werden in het basisonderwijs de zorgcoördinatoren ingevoerd. Iedereen verwachtte dat dit tot een daling van de opdrachten binnen de CLB's zou leiden. Dit bleek niet het geval. De werklast voor de CLB's nam toe omdat de aandacht voor de zorgvraag vergroot werd.

Er worden ook een aantal knelpunten opgesomd. Voor sommige werden amendementen voorgesteld, voor andere dan weer niet. Er worden bezorgdheden geformuleerd in verband met de terugkeer vanuit het basisaanbod naar het gewoon onderwijs. Is er daar een concreet voorstel van oplossing?

Ook het probleem van de combinatie met de decreten Integrale jeugdhulp en het Inschrijvingsdecreet wordt gesteld. Zijn daar concrete voorstellen van amendement voor?

Het multidisciplinair onderzoek wordt omwille van de wachtlijsten als een probleem naar voor geschoven. Zijn er mogelijkheden om hieraan tegemoet te komen?

Competentieontwikkeling wordt niet in de nota vermeld. Competentieontwikkeling is niet alleen belangrijk voor de leerkrachten maar waarschijnlijk ook voor de CLB's. Is er daar iets nodig voor competentieontwikkeling?

Mevrouw Helsen wil weten of het juist is dat de criteria in het ontwerp van decreet niet overeenkomen met de criteria opgenomen in de Prodia-protocollen. Kan dit verder worden toegelicht?

De nota stelt dat het goed is dat er een stap gezet wordt naar een ander kader, dat er een eerste aanzet gegeven wordt naar een meer sociaal-interactief model. De CLB's zijn wel bezorgd over de kansarme kinderen. De vraag rijst of voor deze doelgroep het contextuele niet belangrijk is. Moet er dan niet naar een sociaal-interactief en contextueel model worden geëvolueerd? CLB's kunnen deze brugfunctie waarmaken. Mevrouw Helsen meent dat dit een uitdaging kan zijn voor de CLB's. Is dit zo en kan er in deze richting dan een eerste stap worden gezet?

De heer *Jo De Ro* stelt dat sommige ouders te weinig middelen hebben om hun kinderen te kunnen bijstaan in het gewoon onderwijs. In het buitengewoon onderwijs zijn die middelen en zorgen er wel, maar is er ook een oververtegenwoordiging van kansarme en anders-talige kinderen. Dat is dus een vicieuze cirkel. Als men vertrekt van het uitgangspunt dat een kind op de plaats moet zitten waar het volgens zijn talent hoort, zijn er dan zaken die in het gewoon onderwijs moet worden aangepast?

In de nota wordt er in verband met de multidisciplinaire diagnostiek verwezen naar regio's waar er te weinig aanbod zou zijn. Gaat dit om te weinig aanbod bijzondere jeugdzorg of om iets anders? De provincie Vlaams-Brabant heeft een groot structureel tekort aan wel-zijnsvoorzieningen onder meer in verband met bijzondere jeugdzorg.

Uit de nota leidt de heer De Ro af dat er gepleit wordt om in de volgende legislatuur bij nieuwe wetgeving de sectoren Welzijn en Onderwijs meer op elkaar af te stemmen. Het is misschien wenselijk om in de volgende legislatuur beide commissies gezamenlijk te laten vergaderen.

Mevrouw *Sabine Poleyn* vindt het positief dat er concrete suggesties in de nota zijn opgenomen. In verband met de financiering zou het goed zijn mochten er concrete voorstellen komen die een realistisch antwoord op het probleem bieden. Het decreet Integrale Jeugdhulp, dat weldra in werking zal treden, zal een grote impact hebben op de werking van de CLB's. Hiermee rekening houdend, wat is de beste datum van inwerkingtreding voor het ontwerp?

3.2. Antwoorden van de CLB's

De heer *Stefan Grielens*, algemeen directeur VCLB, stelt dat de datum van inwerkingtreding niet realistisch is omdat die voor CLB's al vanaf 1 januari 2014 van toepassing zou moeten zijn. De CLB's willen een inzicht hebben in de manier waarop het onderwijs zal worden georganiseerd vooraleer men aan de inschaling begint. De start van de CLB's moet zijn afgestemd met de start voor de scholen. Voor CLB's is er nood aan competentieontwikkeling. De nota verwijst naar Prodia en naar de implementatie van de protocollen ervan. Men vraagt de overheidsinspanningen voor de CLB's verder te zetten zodat de centra zich verder kunnen vormen.

Men werkt al jaren aan een eenvormiger attestering door de CLB's. Het is belangrijk dat de regelgeving wordt aangepast. Het decreet op het buitengewoon onderwijs bouwt voort op elementen uit de jaren 70. De situatie is sindsdien volledig veranderd. Er is nu een veel grotere diversiteit van kinderen met problemen. In de verschillende regio's zijn daar eigen praktijken ontstaan. Hier moet meer duidelijkheid rond worden geschapen. Dit ontwerp is een stap in de goede richting, maar het mocht meer zijn.

De gesloten omkaderingsenveloppe vormt een probleem. Om de zoveel jaar wordt er in september een stand van zaken opgemaakt. De leerlingen worden in een weging geplaatst. Een leerling buitengewoon onderwijs weegt zwaarder door in de omkadering dan een leerling in aso-onderwijs. Sedert de start van het CLB-decreet in 2000 is het aantal gewogen leerlingen toegenomen met 160.000. Dit heeft geen vermeerdering van de omkadering van de CLB's tot gevolg gehad. De stijging van het aantal leerlingen doet zich vooral voor in de steden. Om de drie jaar verliezen bijna al de CLB's personeel niettegenstaande dat er in de niet-stedelijke regio's kinderen bijkomen. Dat personeel verschuift naar de meer stedelijke centra, die ook nood hebben aan bijkomende ondersteuning. Op 1 maart 2014 treedt het decreet Integrale Jeugdhulpverlening in werking. In het decreet Preventieve Gezinsondersteuning dat op 1 april 2014 in werking treedt, hebben de CLB's ook een rol te spelen en in het voorliggende ontwerp zijn er veel verwachtingen opgenomen in verband met de CLB's. De voorbereidingen hiervoor moeten starten. Gelijktijdig met dit alles ziet 80% van de CLB's hun aantal leerlingen stijgen en hun personeel dalen. Het is ietwat schizofreen heel veel verwachtingen te formuleren en gelijktijdig te besparen. ISC vraagt de stijging van de leerlingenaantallen te vertalen in een stijging van het aantal personeelsleden. Voor CLB's is deze koppeling, als enige sector, niet geregeld. Dit is een groot probleem. Door de vaste benoeming moeten de ambten volledig worden ingevuld. Door het dalen van het aantal personeelsleden in 80% van de CLB's ontstaat er het probleem van de terbeschikkingstelling en van het niet meer mogen overdragen van omkadering om verschillende centra samen in staat te stellen iemand vrij te stellen om aan competentieontwikkeling te doen. Een sector wordt geblokkeerd in zijn beleidsvoerend vermogen. Dit is een soort van noodkreet om aan te geven dat het ontwerp niet kan worden gerealiseerd zonder samenwerking met andere centra of zonder mogelijkheid om dat te doen. De centra kunnen deze rol opnemen. Het ontwerp erkent wel de mogelijkheden van de CLB's.

ISC maakt zich zorgen over de terugkeer van het buitengewoon onderwijs naar het gewoon onderwijs. Men heeft die verwachting maar het gebeurt weinig. Dit is betreurenswaardig. De mogelijkheid van opwaartse mobiliteit zou moeten bestaan. De vrees bestaat dat tweejaarlijks evalueren van het basisaanbod buitengewoon onderwijs onvoldoende is om garanties te geven dat kinderen die stap naar gewoon onderwijs terugzetten. Opdat het duidelijk is dat de overstap tijdelijk is, moet er een band blijven bestaan tussen de school van herkomst en de school van het buitengewoon onderwijs dat het kind opvangt.

Mevrouw *Yolande Schulpen*, CLB OVSG-POV, vult aan dat een studie over het effect van de toepassing van het decreet Integrale Jeugdzorg aantoont dat het aantal dossiers voor CLB's toeneemt met een factor 3. De postproblematiek zou hoofdzakelijk bij de CLB's terechtkomen.

Bij de wachtlijsten is er het probleem van het juiste aanbod en de juiste diagnose op het juiste moment. Een aantal gezinnen zal niet in staat zijn om het binnen het gewoon onderwijs financieel te rooien. Voor een aantal multidisciplinaire diagnoses dat niet door CLB's kan worden gesteld, leveren een aantal besturen momenteel bijzondere inspanningen, bijvoorbeeld de stad Gent, om kansarme kinderen via het interstedelijke CLB psychiateren ter beschikking te stellen en zo de kinderen de kans te geven toch naar een diagnose te gaan. Misschien moeten CLB's extra middelen krijgen om een vergelijkbare oplossing

te zoeken? Misschien kan er een mogelijkheid zijn om via samenwerking tot een oplossing te komen?

Het ontwerp van decreet schrijft voor dat de CLB's moeten werken volgens een handelingsgerichte diagnostiek. De context moet daarin worden meegenomen. Ze verwacht dat onderwijs dit contextgerichte meeneemt. Er moeten op dit vlak nog heel wat inspanningen worden geleverd. Er moet daarvoor competentie worden ontwikkeld binnen het gewoon onderwijs. CLB's en heel wat scholen werken nu al vanuit een contextueel model. De CLB's en de pedagogische begeleidingsdiensten van de koepels kunnen daarin heel wat begeleiding geven.

Bijzondere jeugdhulp zal vervangen worden door integrale jeugdhulp. Dit zal maken dat men moet inspelen op een nieuwe nood. Ook hier wordt weer beroep gedaan op de CLB's. Men wil dit opvangen door allerlei vormen van samenwerking, maar er is een reëel tekort. In Brussel wordt men daarenboven nog eens met de problematiek van de Franstalige inwoners geconfronteerd.

De heer *Dries Vandermeersch*, voorzitter Raad directeurs CLB-centra van het GO!, juicht het voorstel om gemeenschappelijke commissies Onderwijs en Welzijn te organiseren toe. De ervaring met het decreet Integrale Jeugdhulp leert dat Onderwijs te laat in het proces betrokken werd. Een aantal problemen had zo kunnen worden vermeden.

In het gewoon onderwijs stelt zich het probleem dat kinderen van ouders met minder middelen, meer en meer achterstand krijgen. Leerkrachten gaan ervan uit dat er extra hulp is. Als men die niet kan betalen wordt de achterstand groter en komen die kinderen gemakkelijker in het buitengewoon onderwijs terecht waar die hulp gratis is. Men moet alles inzetten om in het gewoon onderwijs rekening te houden met de context waarin kinderen opgroeien.

Mevrouw *Tine Gheysen*, technisch expert VCLB, verduidelijkt namens ISC dat er enkel amendementen werden ingediend op het voorliggende ontwerp en niet op de andere decreten. Het probleem zit vooral bij het Inschrijvingsdecreet en de timing van 1 maart 2014. Er is ook een probleem met de timing van de procedures van het decreet Integrale Jeugdhulp. Dat probleem werd al aangekaart. Ze hoopt dat er binnen dat decreet naar oplossingen zal worden gezocht.

Binnen de sector wordt er netoverschrijdend ingezet op ICF. ICF is een biopsychosociaal model en neemt de context mee. Er is nood aan netoverschrijdende afstemming van doorverwijzing naar buitengewoon onderwijs. Er zijn daar al een aantal inspanningen geleverd. Het is ook belangrijk de interpretaties op elkaar af te stemmen.

De criteria van de Prodia-protocollen zijn geschreven in functie van het uniform classificeren. Welk type buitengewoon onderwijs aangewezen is, komt bijvoorbeeld niet aan bod in de protocollen. De protocollen moeten daaraan nog worden aangepast. Ze benadrukt haar bezorgdheid in verband met type 2. In het ontwerp van M-decreet komt men tot een populatie van 0,1%, waar er momenteel in het basisonderwijs 0,7% type 2-leerlingen zitten en in het secundair onderwijs 1,2%.

Er wordt vanuit het medisch model gewerkt. Ze is van oordeel dat dit niet anders kan. Het basisaanbod is een opportuniteit om aan te tonen dat men met onderwijsbehoeften aan de slag kan. Ze hoopt dat men later voor de andere types dezelfde weg op kan gaan. Een kind met een bepaalde stoornis heeft niet noodzakelijk buitengewoon onderwijs nodig.

Voor andere kinderen is er dan weer wel nood aan buitengewoon onderwijs, maar die raken niet aan een diagnose of voldoen net niet aan de criteria. Ze betreurt dit.

Boudewijn BOUCKAERT,
voorzitter

Kathleen HELSEN,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

ACOD	Algemene Centrale der Openbare Diensten
aso	algemeen secundair onderwijs
ASS	autismespectrumstoornis
bso	beroepssecundair onderwijs
buso	buitengewoon secundair onderwijs
cao	collectieve arbeidsovereenkomst
CGKR	Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
COC	Christelijke Onderwijscentrale
COV	Christelijk Onderwijzersverbond
DAM	dringende en andere maatregelen
GO!	onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap (historische naam = Gemeenschapsonderwijs)
GOK	gelijke onderwijskansen
gon	geïntegreerd onderwijs
GRIP	Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een Handicap
ICF	International Classification of Functioning
ICT	informatie- en communicatietechnologie
ion	inclusief onderwijs
ISC	Internettensamenwerkingscel
kso	katholiek secundair onderwijs
OBPWO	onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OKO	Overleg Kleine Onderwijsverstrekkers
OV3	Onderwijsvorm 3
OVSG	Onderwijssecretariaat van de Steden en Gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap
PAB	persoonlijkeassistentiebudget
POV	Provinciaal Onderwijs Vlaanderen
RIZIV	Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering
SNPB	Samenwerkingsverband Netgebonden Pedagogische Begeleidingsdiensten
sticordi	stimuleren, compenseren, remediëren, differentiëren
TADD	tijdelijke aanstelling van doorlopende duur
tso	technisch secundair onderwijs
UAntwerpen	Universiteit Antwerpen
VCLB	Vrije-CLB-Koepel
Vlor	Vlaamse Onderwijsraad
VN	Verenigde Naties
VRPH	Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap
VSKO	Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs
VSOA	Vrij Syndicaat van het Openbaar Ambt
vte	voltijdsequivalent / voltijdsequivalent
VVKSO	Vlaams Verbond van het Katholiek Secundair Onderwijs
WHO	Wereldhandelsorganisatie